

Univerzita Jana Amose Komenského Praha

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2013 – 2015

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Denisa Müllerová

**Schengenský prostor a jeho klady a zápory pro
Českou republiku v rámci migrace**

Praha 2015

Vedoucí diplomové práce:
Doc. PhDr. Jakub Rákosník, Ph. D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED (PART TIME) STUDIES

2013 - 2015

DIPLOMA THESIS

Denisa Müllerová

**The Schengen area and its pros and cons for the
Czech Republic in the framework of migration**

Prague 2015

The Diploma Thesis Work Supervisor:
Doc. PhDr. Jakub Rákosník, Ph. D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autorky

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Doc. PhDr. Jakubovi Rákosníkovi, Ph. D. za jeho cenné rady, připomínky a odbornou pomoc při zpracování této diplomové práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá problematikou týkající se vstupu České republiky do schengenského prostoru a s tím plynoucích kladů a záporů v rámci migrace. Teoretická část diplomové práce poskytuje v daném (omezeném) rozsahu výklad informací o historii vstupu České republiky do schengenského prostoru, mezivládní spolupráci pod hlavičkou EU, historickém vývoje schengenského prostoru, schengenských dohodách, základních institutech a schengenských informačních systémech. Získané teoretické poznatky umožní lepší porozumění nastíněným výhodám a nevýhodám vstupu České republiky do Schengenu, které jsou popsány v praktické části diplomové práce. Zkoumaná problematika je v závěru zhodnocena.

Klíčové pojmy

Česká republika, hraniční kontrola, Schengen, Schengenská prováděcí úmluva, schengenská spolupráce, Schengenský acquis, Schengenský informační systém, Schengenský prostor, vnitřní a vnější hranice, klady a záporů

Annotation

This thesis deals with problems related to the Czech Republic's entry into the Schengen area and the resulting pros and cons in the context of migration. The theoretical part provides the (limited) extent the interpretation of information about the history of the Czech Republic to the Schengen intergovernmental cooperation under the auspices of the EU, the historical development of the Schengen area, Schengen agreements, basic institutes and Schengen information systems. The theoretical approach will allow a better understanding outlined the advantages and disadvantages of the Czech Republic's entry into the Schengen area, which are described in the practical part of the thesis. The issues examined in the conclusions of the appraisal.

Key words

Czech Republic, border control, Schengen, The Schengen Convention, Schengen cooperation, The Schengen acquis, The Schengen information System, The Schengen area, The inner and outer boundaries, The pros and cons

OBSAH

1	ÚVOD	9
2	TEORETICKO – METODOLOGICKÁ ČÁST	10
2.1	CÍL DIPLOMOVÉ PRÁCE.....	10
2.2	METODIKA	10
2.3	HISTORIE SCHENGENSKÉHO PROSTORU.....	10
2.3.1.	MEZIVLÁDNÍ SPOLUPRÁCE POD HLAVIČKOU EU	11
2.3.2	ROZŠIŘOVÁNÍ SCHENGENU.....	12
2.3.3.	ZÁKLADNÍ POJMY SCHENGENU	13
2.3.4.	SCHENGENSKÝ PROSTOR A JEHO HISTORIE.....	16
2.3.6.	ZÁKLADNÍ PRINCIPY SCHENGENU	17
2.3.8.	ČLENSKÉ STÁTY A EU	18
2.4	SCHENGENSKÉ DOHODY	19
2.4.1	SCHENGENSKÁ PROVÁDĚCÍ ÚMLUVA	20
2.4.2	ACQUIS SCHENGENU.....	22
2.4.3	PROTOKOL O ZAČLENĚNÍ SCHENGENSKÉHO ACQUIS DO RÁMCE EU.....	23
2.4.4	LISABONSKÁ SMLOUVA.....	24
2.5	ZÁKLADNÍ INSTITUTY A DOKUMENTY – PROSTOR SVOBODY, BEZPEČNOSTI A PRÁVA	29
2.5.1	VNITŘNÍ BEZPEČNOST A VEŘEJNÝ POŘÁDEK	31
2.5.2	DONUCOVACÍ ORGÁNY ČLENSKÉHO STÁTU	33
2.5.3	TŘETÍ PILÍŘ.....	34
2.5.4	JUSTICE A VNITŘNÍ VĚCI.....	34
2.6	OBLASTI SCHENGENSKÉ SPOLUPRÁCE	36
2.6.1	OCHRANA VNĚJŠÍCH HRANIC.....	37
2.6.2	POLICEJNÍ A JUSTIČNÍ SPOLUPRÁCE	39
2.6.3	VÍZOVÁ A KONZULÁRNÍ SPOLUPRÁCE.....	41
2.6.4	OCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ.....	42
2.6.5	SCHENGENSKÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM	42
2.7	SCHENGEN A INFORMAČNÍ SYSTÉMY	44
2.7.1	SCHENGENSKÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM (SIS).....	44
2.7.2	SCHENGENSKÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM DRUHÉ GENERACE (SIS II).....	45
2.7.3	EURODAC.....	46
2.7.4	VISION	47
2.7.5	FADO	47
2.7.6	VÍZOVÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM (VIS)	48
3	PRAKTICKÁ ČÁST.....	49
3.1	VSTUP ČR DO SCHENGENU	49
3.1.1	POSTUPNÉ ZAVÁDĚNÍ SCHENGENSKÝCH STANDARDŮ	50
3.1.2	REŽIM NA HRANICÍCH	51
3.1.3	ZAJIŠŤOVÁNÍ BEZPEČNOSTI	53

3.1.4	CO SE SCHENGENem NEZMĚNILO	54
3.2	KLADY A ZÁPORY SPOJENÉ SE VSTUPEM ČR DO SCHENGENU	56
3.2.1	VYSVĚTLENÍ POJMŮ	56
3.2.2	MIGRACE V ČESKÉ REPUBLICĚ	57
3.2.3	FAKTORY A PŘÍČINY MIGRACE	58
3.2.4	KLADY A ZÁPORY MIGRACE V ČESKÉ REPUBLICĚ	59
3.2.5	IMIGRACE V ČESKÉ REPUBLICĚ Z EKONOMICKÉHO HLEDISKA	59
3.2.6	IMIGRANTI A JEJICH VLIV NA PRACOVNÍ POPTÁVKU A NABÍDKU V ČESKÉ REPUBLICĚ	60
4	ZHODNOCENÍ A NÁVRHY VARIANT	63
5	ZÁVĚR.....	64
6	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	66
7	SEZNAM PŘÍLOH.....	72

1 ÚVOD

Schengenský prostor je území států, na jejichž společných hranicích nejsou vykonávány hraniční kontroly. Hranice je možné překračovat na jakémkoliv místě a v kteroukoliv denní či noční hodinu. Občan musí být schopen v případě potřeby předložit doklady potvrzující jeho identitu a státní příslušnost. Kontrola hranic se soustředí na tzv. vnější schengenské hranice (pozemní hranice, mezinárodní letiště a mořské přístavy) a je doprovázena úzkou spoluprací členských států v řadě dalších oblastí.

Volný pohyb osob bez kontrol na společných hranicích. To je hlavní cíl a smysl schengenské spolupráce. V tomto ohledu se shoduje s jedním ze základních principů evropské integrace. Již zakládající smlouvy Evropských společenství deklarovaly jako svůj cíl vytvoření vnitřního trhu coby prostoru bez vnitřních hranic, ve kterém je zajištěn volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu.

Diplomová práce, zaměřená na problematiku Schengenského prostoru, je rozdělena na dvě části.

První část práce seznamuje čtenáře s historií Schengenského prostoru, jeho postupným rozšiřováním, základními pojmy a principy. Představuje veškeré dohody, které měly vliv na vznik a vývoj Schengenského prostoru, Lisabonské smlouvy nevyjímaje. Důležitou součástí jsou pak oblasti Schengenské spolupráce zahrnující ochranu vnějších hranic, policejní a justiční spolupráci a v neposlední řadě také schengenské informační systémy.

Druhá část je věnována samotnému vstupu České republiky do Schengenského prostoru a s tím spojených výhod a rizik. Čtenáři jsou poskytnuty informace týkající se vstupu ČR do Schengenu, postupného zavádění schengenských standardů v rámci ČR, změn na hranicích naší republiky a s tím spojené zajišťování bezpečnosti. Co nám vstup do Schengenu přinesl? Co se naopak nezměnilo? Musíme se obávat o místa na trhu práce vzhledem k zahraničním imigrantům? I to jsou otázky, kterými se v této diplomové práci budu zabývat, a v závěru bude následovat jejich zhodnocení.

2 TEORETICKO – METODOLOGICKÁ ČÁST

2.1 CÍL DIPLOMOVÉ PRÁCE

Hlavním cílem diplomové práce je analyzovat a následně zhodnotit fungování Schengenského prostoru a s tím související výhody a rizika pro Českou republiku. Pro dosažení stanoveného cíle je třeba vysvětlit základní informace a pojmy, které jsou popsány v jednotlivých kapitolách a umožní tak čtenáři lepší porozumění dané problematice.

2.2 METODIKA

„Metodika výzkumné práce je praktickým postupem (návodem), jak prakticky postupně realizovat výzkumné procedury vztahující se k realizaci výzkumného cíle.“¹

Deskriptivní metoda

Deskriptivní metoda je vnímána jako popisný způsob poznávání. Jedná se o pozorovací způsob studie, který popisuje distribuci určitého jevu v populaci (např. nemoc) a následně srovnává jeho výskyt v různých geografických teoriích. Geografickými teoriemi je myšlena rasa, národ, etniky a sociální skupiny, srovnávané v různém časovém období.

2.3 HISTORIE SCHENGENSKÉHO PROSTORU

Roku 1984 uzavřeli Francie a Německo Saarbrückenskou dohodu, kterou lze považovat za předchůdce schengenské spolupráce. Tato dohoda měla řešit nekonečné fronty na hraničních přechodech mezi oběma státy v důsledku stávkové pohotovosti evropských dopravců. Saarbrückenská dohoda předpokládala, že postupně zrušení kontrol na společných hranicích

¹ HENDL, JAN. Základní metody a aplikace [online]. 2005 [cit. 28-02-2014]. Dostupný z WWW:< <http://mimosvet.wordpress.com/2011/05/15/hendl-j-kvalitativni-vyzkum-ebook/>>

obou států, bude mít za následek uplatnění principu volného pohybu zboží a osob.

V roce 1985 došlo k jednání o obdobných opatřeních se zeměmi Beneluxu a následně k podpisu Schengenské dohody mezi Německem, Francií a státy Beneluxu. Státy tak projevíly zájem týkající se vytvoření zóny volného pohybu osob a zrušení kontrol na společných, přesněji řečeno vnitřních hranicích, doprovázené zavedením účinných kontrol na hranicích vnějších. Své úmysly státy potvrdily o pět let později a to podpisem Schengenské prováděcí úmluvy², jež detailně stanovila veškerá opatření související se zrušením kontrol a s potřebnými kompenzačními opatřeními.

„Zásadní změna standardního režimu na státních hranicích vyžadovala náročnou přípravu. Proto trvalo ještě dalších pět let, než začala být schengenská spolupráce naplňována v praxi. V březnu 1995 došlo k odstranění hraničních zábran a jediným znatelným důkazem překročení státní hranice se staly cizojazyčné nápisy či transparenty vítající řidiče na území sousedního státu. Rušení hraničních přechodů se v následujících letech rozšířilo do dalších evropských zemí.“³

2.3.1. MEZIVLÁDNÍ SPOLUPRÁCE POD HLAVIČKOU EU

Díky postupnému zvyšování počtu schengenských států došlo k nárůstu i politického významu celého projektu. Přesun z mezivládní úrovně pod hlavičku EU prostřednictvím Amsterodamské smlouvy⁴ v roce 1999 toho byl jasným důkazem. Od tohoto roku dochází též k narůstání počtu společných právních předpisů a mnoha dalších opatření, která se týkají ochrany společného území, jež vytváří tzv. Schengenské *acquis*.

² Podpisem Schengenské dohody a Schengenské prováděcí úmluvy odstartovala nová integrační vlna v Evropě, jež vedla ke zrušení kontrol na vnitřních hranicích signatářských států

³ SCHENGENSKÝ PROSTOR [online]. [cit. 25-05-2013]. Dostupný z WWW: <<http://tema.novinky.cz/schengensky-prostor> >

⁴ Amsterodamská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii, smlouvy o založení Evropských společenství a související akty. *Euroskop* [online]. [cit. 19-11-2014]. Dostupné z: <<http://www.euroskop.cz/gallery/2/764-amsterdam.pdf>>.

Budoucnost schengenské spolupráce významným způsobem předznamenalo zahrnutí Schengenu do rámce EU a učinilo ji též jednou z podmínek členství EU. Splnit bez výjimek požadavky, které jsou dané příslušnými právními předpisy, musí od roku 1999 každý nový členský stát EU. Otázkou tedy není zda, ale kdy se příslušný nový členský stát plně zapojí do Schengenu a zruší tím kontroly na společných hranicích.

2.3.2 ROZŠIŘOVÁNÍ SCHENGENU

Dne 26. března 1995 se zrušení kontrol na společných hranicích týkalo nejen původních 5 signatářských zemí Schengenské dohody, ale i Španělska a Portugalska. Velmi brzy se k Schengenské prováděcí úmluvě připojila Itálie (1990) a Řecko (1992). Jejich plné zapojení se ale poněkud oddálilo. Kontroly na vnitřních hranicích Itálie plně zrušila společně s Rakouskem a to v roce 1998, Řecko v roce 2000. Další kola rozšíření byla ovlivněna několikaletou pauzou mezi formálním a praktickým vstupem do Schengenu.

Dne 28. dubna 1995 se svým podpisem k Schengenské prováděcí úmluvě připojilo Rakousko, následované 19. prosince 1996 Dánskem, Finskem a Švédskem. „Vzhledem k praxi prováděné na základě Severské pasové unie⁵ bylo třeba vyřešit důsledky vyplývající ze zapojení těchto států do schengenské spolupráce pro Norsko a Island, vůči kterým také platila léta používaná pravidla velmi úzké vzájemné spolupráce spočívající mimo jiné v odstranění povinnosti vykazovat se při přechodu společných hranic cestovním pasem.“⁶ Zvláštní dohoda o přidružení⁷, jež znamenala rozšíření schengenského prostoru poprvé o nečlenské státy EU, tak formálně vyřešila zapojení Islandu a Norska.

⁵ Severská pasová unie byla zavedena v červenci 1954 a občanům severských zemí umožnila volný pohyb v rámci severní Evropy.

⁶ CO JE SCHENGEN – EUROSOP.CZ [online]. [cit. 28-02-2013]. Dostupný z WWW: <<https://www.euroskop.cz/300/sekce/co-je-schengen/>>

⁷ Smlouva ES předpokládá možnost přidružení dalších států a to na základě mezinárodních smluv, tzv. evropských dohod. Obsahem přidružení rozumíme vytvoření zóny volného obchodu průmyslového zboží mezi přidruženým státem a členskými státy EU/ES, dále také garanci volného pohybu kapitálu a plateb, svobodu usazování za účelem podnikání. Není zde zahrnut volný pohyb fyzických osob za účelem zaměstnání. Další součástí přidružení je převzetí četných standardů práva EU/ES přidruženým státem.

Po ověření splnění nezbytných podmínek dochází v roce 2001 ke zrušení kontrol na hranicích s pěti severskými státy.

Schengenský prostor se dne 21. prosince 2007 rozšiřuje naráz o 9 členských států EU a to o Českou republiku, Estonsko, Lotyšsko, Litvu, Maďarsko, Maltu, Polsko, Slovensko a Slovinsko. V roce 2008 dochází k rozšíření Schengenského prostoru o Švýcarsko, posledním přistupujícím státem se roku 2011 stává Lichtenštejnsko. Pro přijetí Lichtenštejnska bylo podmínkou nabytí účinnosti protokolu o připojení Lichtenštejnska k asociační dohodě mezi Švýcarskem a EU/ES, která se Schengenského prostoru týká.

2.3.3. ZÁKLADNÍ POJMY SCHENGENU

Důkladná kontrola je kontrola prováděná u státních příslušníků třetích zemí; je opakem minimální kontroly. Provádí se u osob požívajících práva Společenství na volný pohyb. Provádí ji příslušník pohraniční stráže (v případě ČR služba cizinecké a pohraniční policie), kteří ověří, zda příslušník třetí země splňuje veškeré podmínky vstupu (a opuštění) území státu Schengenu.⁸

Minimální kontrola - jedná se o kontrolu osob překračujících vnější hranice EU/Schengenu, jež požívají práva Společenství na volný pohyb. Provádění minimální kontroly je pravidlem a účelem kontroly je prověřit totožnost a státní příslušnost těchto osob a rodinných příslušníků. Spočívá v rychlém a jednoduchém ověření cestovního dokladu a to s cílem zkontrolovat jeho platnost, odhalit výskyt známek pozměnění nebo padělání. Může zahrnovat vyhledávání informací o odcizených, neoprávněně užívaných, ztracených či neplatných dokladech v příslušných databázích.⁹

⁸ Schengenský hraniční kodex, čl. 7 odstavec 3 písmeno a) *Při vstupu a výstupu jsou státní příslušníci třetích zemí podrobeni důkladné kontrole. Důkladné kontroly při vstupu sestávají z ověřených podmínek vstupu vymezených v čl. 5 odst. 1 a případně dokladů povolujících pobyt a výkon pracovní činnosti.*

⁹ Schengenský hraniční kodex č. 7 odstavec 2. *Všechny osoby podléhají minimální kontrole, jejímž účelem je zjištění totožnosti na základě předložení cestovních dokladů. Taková minimální kontrola spočívá v rychlém a jednoduchém ověření platnosti dokladu, který jeho oprávněného držitele opravňuje překročit hranici, a v ověření výskytu známek pozměnění nebo padělání, v případě potřeby s použitím technických prostředků a nahlédnutím do příslušných databází k vyhledání informací výlučně o odcizených, neoprávněně užívaných, ztracených nebo neplatných dokladech. Minimální kontrola podle prvního pododstavce je pravidlem pro osoby požívající právo Společenství na volný pohyb. Při provádění minimálních kontrol osob*

Občan EU - za občana EU je považována jakákoli osoba, která je státním příslušníkem některého členského státu EU.

Osoba požívající právo Společenství na volný pohyb - jedná se o osobu oprávněnou svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států. Patří sem občané států EU a státní příslušníci třetích zemí, jež jsou rodinnými příslušníky občana EU. Do této kategorie spadají též občané třetích zemí (a jejich rodinní příslušníci bez ohledu na státní příslušnost), kteří požívají práva volného pohybu, rovnocennému právu občanů EU na základě dohody mezi Společenstvím a jeho členskými státy. Zahrnuje tedy občany 27 členských států EU doplněných o třetí země, které jsou součástí Schengenského prostoru, přesněji Evropského hospodářského prostoru a jejich státní příslušníci.¹⁰

Státy, jejichž státní příslušníci požívají právo Společenství na volný pohyb - Rakousko, Belgie, Bulharsko, Česká republika, Kypr, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Německo, Řecko, Maďarsko, Irsko, Itálie, Lotyšsko, Litva, Lucembursko, Malta, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie, Norsko, Island, Lichtenštejnsko a Švýcarsko.

Rodinný příslušník osoby požívající právo Společenství na volný pohyb - spadá sem osoba, která je ve vztahu k občanu EU, Norska, Islandu, Lichtenštejnska a Švýcarska: a) manželem či manželkou, b) partnerem, se kterým občan EU vstoupil do registrovaného partnerství na základě právních předpisů členského státu, c) dcerou či synem, jež jsou mladší 21 let nebo jsou vyživovanou osobou – týká se rovněž dcery či syna dle písmen a) a b), d)

požívajících právo Společenství na volný pohyb však příslušníci pohraniční stráže mohou – aniž by tak činili systematicky – nahlížet do vnitrostátních i evropských databází, aby zajistili, že daná osoba nepředstavuje skutečnou, aktuální a dostatečně vážnou hrozbu pro vnitřní bezpečnost, veřejný pořádek, mezinárodní vztahy členských států nebo hrozbu pro veřejné zdraví. Důsledky takového nahlížení do databází nesmí ohrozit právo vstupu osob požívajících právo Společenství na volný pohyb na území dotyčného členského státu, jak je stanoveno ve směrnici 2004/38/ES.

¹⁰ Schengenský hraniční kodex čl. 2 odstavec 5. „osobami požívajícími právo Společenství na volný pohyb“: a) občané Unie ve smyslu čl. 17 odst. 1 Smlouvy a státní příslušníci třetích zemí, kteří jsou rodinnými příslušníky občana Unie vykonávajícího právo volného pohybu a na které se vztahuje směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států (1), b) státní příslušníci třetích zemí a jejich rodinní příslušníci bez ohledu na státní příslušnost, kteří na základě dohod mezi Společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a těmito třetími zeměmi na straně druhé požívají právo volného pohybu rovnocenné právu občanů Unie.

rodiče, jež jsou vyživovanými osobami a to včetně rodičů manžela či manželky, partnera či partnerky dle písmene b).

Občan (státní příslušník) třetí země - osoba nepožívající právo Společenství na volný pohyb.

Schengenský prostor - jedná se o území států, na jejichž společných hranicích nejsou konány hraniční kontroly. Díky harmonizovaným pravidlům pro ochranu vnější hranice, úzké spolupráci v příslušných oblastech a Schengenským informačním systémům dochází k zajištění bezpečnosti společně chráněného území.

Schengenský acquis - zahrnuje soubor právních předpisů, které tvoří základ schengenské spolupráce. Kromě Schengenské dohody, Schengenské prováděcí úmluvy, protokolů a úmluv o přistoupení k úmlouvám ze strany nových států se jedná též o rozhodnutí a prohlášení Výkonného výboru, dále všechny následné legislativní akty EU/ES, u kterých je v preambuli uvedeno, že rozvádí schengenské acquis.¹¹

Schengenský protokol - jedná se o protokol, jež vymezuje začlenění schengenského acquis do rámce EU a tvoří součást Amsterodamské smlouvy. Na základě Schengenského protokolu se Schengenská spolupráce přesunula z původní mezivládní úrovně na úroveň EU a tím se stala závaznou pro všechny nové členské státy EU, podléhající legislativním pravidlům EU/ES.

Schengenská spolupráce - o Schengenské spolupráci mluvíme v případě souhrnného označení pro spolupráci členských států, která je definována Schengenským acquis. Zahrnuje oblast ochrany hranic, policejní a justiční spolupráci, ochranu osobních údajů a vízové a konzulární praxe.

Vnitřní hranice - tento pojem označuje společné pomezí hranice členských států a to včetně říčních a jezerních hranic. Dále pak letiště

¹¹ Schengenský hraniční kodex. *Přijetí společných opatření pro překračování vnitřních hranic osobami a pro ochranu vnějších hranic by mělo odrážet schengenské acquis začleněné do rámce Evropské unie, zejména příslušná ustanovení Úmluvy k provedení Schengenské dohody ze dne 14. června 1985 mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích (2) a Společnou příručku (3).*

Protokol o začlenění schengenského acquis do rámce Evropské unie (příloha Amsterodamské smlouvy o EU), Rozhodnutí Rady z 20. května 1999, které určuje právní základ všech ustanovení nebo rozhodnutí, jež tvoří schengenské acquis, v souladu s příslušnými ustanoveními Smlouvy o založení Evropského společenství a Smlouvy o Evropské unii (1999/436/ES).

členských států pro vnitřní lety, námořní, říční a jezerní přístavy členských států pro pravidelná trajektová spojení. Tyto hranice je možné překračovat v zásadě na jakémkoli místě a nedochází na nich k žádné hraniční kontrole.¹²

Vnější hranice - označují hranice mezi členskými státy a těmi, jež se na schengenské spolupráci nepodílí (tzv. třetí státy), dále pak jejich letiště a námořní přístavy. Je možné je překročit pouze na hraničních přechodech a všichni občané třetích států pak procházejí důkladnou kontrolou.¹³

2.3.4. SCHENGENSKÝ PROSTOR A JEHO HISTORIE

Schengenský prostor je území států, na jejichž společných hranicích nejsou vykonávány hraniční kontroly. Hranice je možné překračovat na jakémkoli místě a v kteroukoli denní či noční hodinu. Občan Schengenského prostoru musí být ovšem schopen, v případě potřeby, předložit doklady potvrzující jeho identitu a státní příslušnost.¹⁴ Kontrola hranic se soustředí na tzv. vnější schengenské hranice (pozemní hranice, mezinárodní letiště a mořské přístavy) a je doprovázena úzkou spoluprací členských států v řadě dalších oblastí.

Volný pohyb osob bez kontrol na společných hranicích – to je hlavní cíl a smysl schengenské spolupráce. V tomto ohledu se shoduje s jedním ze základních principů evropské integrace. Již zakládající smlouvy Evropských společenství deklarovaly jako svůj cíl vytvoření vnitřního trhu coby prostoru bez vnitřních hranic, ve kterém je zajištěn volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu. Přesto trvalo více než 40 let, než mohl být takto vnímaný volný pohyb osob realizován v praxi – byť v počátku na čistě mezivládní bázi a pouze ve vztahu k některým státům EU. Odstartování postupného procesu vytváření

¹² Schengenský hraniční kodex Hlava III, Kapitola I Zrušení ochrany vnitřních hranic, článek 20 *Překračování vnitřních hranic. Vnitřní hranice lze překročit v jakémkoliv místě, aniž by se prováděla hraniční kontrola osob bez ohledu na jejich státní příslušnost.*

¹³ Schengenský hraniční kodex, Hlava II Vnější hranice, Kapitola I Překračování vnějších hranic a podmínky vstupu, článek 4 *Překračování vnějších hranic, odstavec 1. Vnější hranice lze překračovat pouze na hraničních přechodech a během stanovené provozní doby. Na hraničních přechodech, které nejsou otevřeny 24 hodin denně, je provozní doba jasně uvedena.*

¹⁴ Právní úprava občanství, resp. státní příslušnosti jednotlivce vždy podléhá národní právní úpravě. Fastenrath, U., Müller-Gerbes, M. *Europarecht*. Stuttgart : Richard Boorberg Verlag, 2004. s. 71

prostoru bez kontrol na vnitřních hranicích bylo spojeno s malým lucemburským městečkem, jehož název se postupně stal synonymem široké škály standardů souvisejících s ochranou vnějších hranic EU. Řeč je o Schengenu.

2.3.6. ZÁKLADNÍ PRINCIPY SCHENGENU

- Překračování vnitřních hranic bez kontrol kdekoli a kdykoli.
- Odstranění kontrol při letech v rámci schengenského prostoru.
- Volný pohyb po schengenském prostoru s platným občanským průkazem nebo cestovním pasem, občané některých třetích zemí potřebují vízum.
 - Průjezd bývalých hraničních přechodů bez snížení rychlosti a bez zábran.
 - Možnost dočasného obnovení kontrol v případě ohrožení veřejného pořádku nebo bezpečnosti státu.
 - Zesílená kontrola vnějších hranic, důsledná kontrola občanů třetích států.
 - Harmonizovaná pravidla pro vydávání víz a vzájemné konzultace schengenských států při rozhodování o udělení víz.
 - Držitel tzv. jednotného schengenského víza může pobývat na území Schengenu po dobu, která během půlročního období nepřekročí tři měsíce.
 - Velký důraz na dodržování pravidel ochrany osobních údajů.

- Informační systémy (zvláště Schengenský informační systém) coby nástroje pro efektivní boj s nelegální migrací a organizovaným zločinem.¹⁵

2.3.8. ČLENSKÉ STÁTY A EU

Od počátku roku 2009 zahrnuje Schengenský prostor členské státy EU kromě následujících:

- Irsko a Velká Británie – Schengenskou dohodu podepsaly v roce 2009, ale účastní se jen na bázi policejní a justiční spolupráce
- Kypr – dohodu sice podepsal, ale zažádal o odklad pro své plné členství
- Rumunsko a Bulharsko – dohoda podepsána a připravují se na plné členství, předběžný termín stanoven na říjen roku 2011, ale později byl pro nepřipravenost¹⁶ obou států odložen.

Schengenský prostor zahrnuje od roku 2011 také Island a Norsko. Dne 12. prosince 2008 se začlenilo Švýcarsko, které Schengenskou smlouvu ratifikovalo na základě referenda z 5. července 2005. Dále se rozhodnutím Rady EU z 13. prosince 2011 stalo členem Lichtenštejnsko a to dne 19. prosince 2011. Součástí Schengenského prostoru nejsou Monako, San Marino a Vatikán, ale na jejich hranicích se zeměmi Schengenského prostoru se rovněž neprovádějí hraniční kontroly.

¹⁵ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 562/2006 ze dne 15. března 2006, kterým se stanoví kodex Společenství o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex) (Viz pozměňovací akt(y))
Články 92-119 Úmluvy podepsané 19. června 1990 v Schengenu mezi Belgickým královstvím, Spolkovou republikou Německo, Lucemburským velkovévodstvím a Nizozemským královstvím k provedení dohody podepsané 14. června 1985 o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích (Schengenská prováděcí úmluva)

¹⁶ Nepřipraveností chápeme především obavy ze strany Německa a Francie. Rozšíření Schengenu o Rumunsko a Bulharsko představovalo závažné rozhodnutí o budoucnosti Evropy, neboť přes jejich území putují až tři čtvrtiny nelegálních imigrantů. Dále je Rumunsko a Bulharsko považováno za křižovatku pašeráků zbraní, drog a dokonce i dětí.

2.4 SCHENGENSKÉ DOHODY

První schengenská dohoda o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích některých států byla sjednána 14. června 1985. Tato dohoda nevyžadovala ratifikaci a byla prováděna na prozatímním základě. K jejímu provedení byla v červnu roku 1990 sjednána prováděcí úmluva, známá jako Schengenská prováděcí úmluva¹⁷, která už vyžadovala ratifikaci parlamenty států smluvních stran.

Maximální liberalizace pohybu osob přes vnitřní hranice států Schengenské dohody – to je základním cílem Schengenu. Předpokladem je ovšem paralelní přijetí takových společných opatření, která by zabraňovala ohrožení vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku členských států v návaznosti na možnost zneužívání volného přeshraničního pohybu ke kriminálním aktivitám. Tato opatření označujeme jako kompenzační bezpečnostní opatření.

Do schengenské spolupráce je nyní přímo zapojeno třináct členských států EU. Spojené království i Irsko nejsou zatím členy Schengenu a oba státy podnikají příslušné kroky k tomu, aby se do tohoto systému zapojily. Přidružené země Schengenu – Island a Irsko taktéž přijaly konkrétní opatření k aplikaci *acquis* Schengenu.¹⁸

Nová etapa nastává v okamžiku vstupu Amsterodamské smlouvy v platnost (1990). Protokol o začlenění schengenského *acquis* do rámce EU, tzv. Schengenský protokol zde představuje zásadní právní instrument.

V den, kdy Amsterodamská smlouva vstoupila v platnost, převzala funkci Výkonného výboru Rada EU pro justici a vnitřní věci.

„V rámci této administrativní správy byly zřízeny pracovní skupiny pro

¹⁷ Schengenská prováděcí úmluva uzavřena a podepsána vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném rušení kontrol na společných hranicích.

¹⁸ Protokol o začlenění schengenského *acquis* do rámce Evropské unie (příloha Amsterodamské smlouvy o EU) Rozhodnutí Rady z 20. května 1999, které určuje právní základ všech ustanovení nebo rozhodnutí, jež tvoří schengenské *acquis*, v souladu s příslušnými ustanoveními Smlouvy o založení Evropského společenství a Smlouvy o Evropské unii (1999/436/ES)

policii a bezpečnost, víza, azyl a zpětné převzetí osob, justiční spolupráci, vnější vztahy, omamné prostředky, řídicí skupina pro Schengenský informační systém a kontrolní orgán pro ochranu údajů. Znamená to, že realizace Schengenu je nyní zabezpečována a koordinována Radou EU za využití právních nástrojů ES/EU.“¹⁹

Samotný akt přistoupení k EU a realizace příslušné části schengenského acquis ze strany nového členského státu ovšem ještě neznamená automatické včlenění dané země do schengenského prostoru v plném slova smyslu, tzn. Mezi členské státy Schengenských dohod. Nedochází tedy ani k okamžitému zrušení veškeré hraniční kontroly na sousedících vnitřních hranicích Unie s přistupujícími státy. Zrušení kontrol na vnitřních hranicích vyžaduje samostatné rozhodnutí. To vyplývá mj. z faktu, že schengenské acquis vztahující se ke zrušení kontrol na vnitřních hranicích nemůže být automaticky aplikováno při samotném přistoupení k Unii, ale až po zrušení kontrol na vnitřních hranicích. Jedná se o dvouступňový proces, jež vyžadoval zásah ze strany Unie do upřesnění realizace acquis Schengenu a jeho následné rozdělení na dvě kategorie – Schengen I a Schengen II.²⁰

2.4.1 SCHENGENSKÁ PROVÁDĚCÍ ÚMLUVA

„V návaznosti na Schengenskou dohodu z roku 1985 sjednaly v roce 1990 země Beneluxu, SRN a Francie Schengenskou prováděcí

¹⁹ SCHENGENSKÉ DOHODY [online]. [cit. 28-02-2013]. Dostupný z WWW: <
http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_3.html>

²⁰ Dohoda podepsaná 14. června 1985 v Schengenu mezi vládami Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francie o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích Úmluva podepsaná 19. června 1990 v Schengenu mezi Belgickým královstvím, Spolkovou republikou Německo, Lucemburským velkovévodstvím a Nizozemským královstvím k provedení dohody podepsané 14. června 1985 o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích (Schengenská prováděcí úmluva)
Rozhodnutí Rady č. 365 z 29. května 2000 o žádosti Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, aby se na něj vztahovala některá ustanovení schengenského acquis
Rozhodnutí Rady č. 1999/437/ES z 17. května 1999 o některých opatřeních pro uplatňování dohody uzavřené mezi Radou Evropské unie a Islandskou republikou a Norským královstvím o přidružení těchto dvou států při provádění, uplatňování a rozvoji schengenského acquis
Rozhodnutí Rady z 20. května 1999, které určuje právní základ všech ustanovení nebo rozhodnutí, jež tvoří schengenské acquis, v souladu s příslušnými ustanoveními Smlouvy o založení Evropského společenství a Smlouvy o Evropské unii (1999/436/ES

*úmluvu, která vstoupila v platnost po určitém odkladu 26. března 1995. K úmluvě postupně přistoupily Itálie (1990), Španělsko a Portugalsko (1991), Řecko (1992) a Rakousko (1995). V prosinci 1996 přistupují členové Severské pasové unie Dánsko, Finsko a Švédsko. Souběžně Norsko a Island, státy, které jsou taktéž členy Severské pasové unie, avšak nikoli členy EU, podepisují smlouvy o spolupráci se státy Schengenských dohod.*²¹

Schengenská prováděcí úmluva (Úmluva) je seskupena do osmi hlav a obsahuje 142 článků. Co se týče vnitřních hranic mezi členskými státy, mohou být překračovány na libovolném místě, aniž by se prováděla kontrola osob nebo převáženého zboží. To samé platí i pro cizince z tzv. třetích zemí. Smluvní strana může po konzultaci s ostatními rozhodnout, že po omezenou dobu budou na vnitřních hranicích prováděny jednostranné kontroly přiměřené dané situaci (článek 2 úmluvy) a to v případě, že to vyžaduje veřejný pořádek či bezpečnost státu.

Kromě eliminace vnitřních hranic měla Schengenská prováděcí úmluva za cíl zabezpečit hlavně:

- Posílení kontrol na vnějších hranicích,
- Zlepšení organizace spolupráce mezi národními systémy justičními, policejními, celními a dalšími správními orgány,
- Postupnou harmonizaci některých důležitých postupů týkajících se hlavně víz, problematiky azylu, zbraní a střeliva, soudní spolupráce v trestních věcech a další.

Úmluva obsahuje kapitoly s problematikami týkajícími se zrušení kontrol na vnitřních hranicích mezi státy Schengenských dohod, překračování vnějších hranic, společnou vízovou politiku či podmínky pro pohyb cizinců. Kapitola 7 hlavy II úmluvy nazvaná Příslušnost

²¹ SCHENGENSKÉ DOHODY [online]. [cit. 04-03-2013]. Dostupný z WWW: <http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_3.html>

k projednávání žádosti o azyl byla nahrazena Dublinskou úmluvou z roku 1990 a ta vstoupila v platnost 1. září 1997. V oblasti policejní spolupráce je obsažen kromě výměny informací a styčných důstojníků důležitý úsek, který se týká možnosti přeshraničního sledování a pronásledování osoby. V některých částech úmluvy došlo k postupné komunitarizaci – jedná se např. o kapitolu 7 hlavy III úmluvy týkající se střelných zbraní a střeliva, jež byla nahrazena směrnicí ES o kontrole nabývání a držení zbraní či článek 18 úmluvy, který byl nahrazen nařízením ES z 28. května 2001 o volném pohybu s vízem pro dlouhodobý pobyt. Dalším z důležitých nástrojů spolupráce je Schengenský informační systém o opatření na ochranu osobních údajů.

Pro dosažení účinného plnění úkolů spojených s kontrolou a ostrahou hranice státy Schengenu úzce spolupracují různými formami - výměna informací, zajišťování společného výcviku a školení hraničního personálu, kompatibilitnost technického vybavení a podobně. Výměna styčných důstojníků je součástí této spolupráce.

Výkonným výborem Schengenu byla přijata řada rozhodnutí k jednotlivým ustanovením Schengenské prováděcí úmluvy a ty tvoří součást *acquis* Schengenu. Za účelem sjednocení praktické metodiky postupů byly přijaty tři důležité dokumenty, kterými jsou Společná příručka pro kontrolu na vnějších hranicích, Společné konzulární instrukce o vízech pro diplomatické mise a konzulární úřady a Příručka SIRENE.

2.4.2 ACQUIS SCHENGENU

*„Součástí celkového *acquis communautaire* ES/EU je od vstupu Amsterodamské smlouvy o EU v platnost (1999) tzv. *acquis* Schengenu. Tato záležitost je zakotvena zejména v Protokolu o začlenění schengenského *acquis* do rámce EU, který je přiložen k amsterodamské smlouvě. Přílohou tohoto tzv. Schengenského protokolu je seznam dokumentů tvořících schengenské *acquis*, kterými jsou jednak obě Schengenské dohody z roku 1985 a 1990 a protokoly a dohody o*

*přistoupení nových států k Schengenu, jednak rozhodnutími a prohlášeními bývalého Výkonného výboru Schengenu, jakož i dalších subjektů, na něž tento výbor přenesl své rozhodovací pravomoci.*²²

Navazující odvozené právní akty ES/EU spadají též do kategorie schengenského *acquis*.

2.4.3 PROTOKOL O ZAČLENĚNÍ SCHENGENSKÉHO ACQUIS DO RÁMCE EU

Schengenské dohody a navazující dokumenty tvořící tzv. *acquis* Schengenu stanovují komplexní řadu opatření, která sledují dosažení odstranění všech policejních a celních formalit při překračování vnitřní hranice mezi státy Schengenských dohod. Tato zvláštní forma flexibilní spolupráce se v rámci Schengenu, od vstupu Amsterodamské smlouvy o EU v platnost (1999), řídí speciální úpravou obsaženou v Protokolu o začlenění schengenského *acquis* do rámce EU (Schengenský protokol), který je přiložen v Amsterodamské smlouvě. Specifikace *acquis* Schengenu je obsažena v příloze schengenského protokolu a zahrnuje kromě obou Schengenských dohod z roku 1985 a 1990 rovněž

²² SCHENGENSKÉ DOHODY [online]. [cit. 04-04-2013]. Dostupný z WWW: <
http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_3.html>

Úmluva podepsaná 19. června 1990 v Schengenu mezi Belgickým královstvím, Spolkovou republikou Německo, Lucemburským velkovévodstvím a Nizozemským královstvím k provedení dohody podepsané 14. června 1985 o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích (Schengenská prováděcí úmluva)

Společná příručka pro kontrolu na vnějších hranicích z 16. ledna 1999 (8205/99). Příručka byla revidována rozhodnutím Rady č. 2002/352/ES z 25. dubna 2002; rozhodnutím Rady č.

2002/587/ES z 12. července 2002; rozhodnutím Rady č. 2001/420/ES

Společné konzulární pokyny o vízech pro diplomatické mise a konzulární řady z 10. června 1999 (8698/99). Tyto byly aktualizovány a doplněny hlavně rozhodnutím Rady č.

2001/329/ESW z 24. dubna 2001, č. 2002/44/ES z 20. prosince 2001, č. 2002/585/ES z 12.

července 2002, č. 2002/586/ES z 12. července 2002, č. 2002/354/ES z 25. dubna 2002

Směrnice Rady č. 91/477/EHS z 18. června 1991 o kontrole nabytí a držení zbraní (91/477/EEC)

Nářízení Rady (ES) č. 1091/2001 z 28. května 2001 o volném pohybu s vízem pro dlouhodobý pobyt

Protokol o začlenění schengenského *acquis* do rámce Evropské unie (příloha Amsterodamské smlouvy o EU)

Rozhodnutí Rady z 20. května 1999, které určuje právní základ všech ustanovení nebo rozhodnutí, jež tvoří schengenské *acquis*, v souladu s příslušnými ustanoveními Smlouvy o založení Evropského společenství a Smlouvy o Evropské unii (1999/436/ES)

navazující sekundární akty ES/EU a další akty přijaté původně zvláště Výkonným výborem Schengenu.

Rada EU jednomyslně určila právní základ všech dokumentů a to v souladu se Schengenským protokolem (ustanovení dohod, rozhodnutí a další akty přijaté v rámci Schengenu) – tvoří schengenské *acquis*. Za tímto účelem byla vydána dvě rozhodnutí ES a to v květnu 1999, druhé z nich je zaměřeno na učení právního základu *acquis* Schengenu. *„Dánsko, jakožto signatář Schengenských dohod, má však výjimku v tom, že pokud uplatní námitky proti začlenění kterékoliv části acquis Schengenu do komunitárního práva (hlavy IV Smlouvy o založení ES), budou ve vztahu k Dánsku tyto dokumenty a ustanovení považovány za unijní nástroje podle hlavy VI Smlouvy o EU. Nedotčeny touto výjimkou zůstávají akty a dokumenty zařazené do oblasti třetího pilíře.“*²³

Spojené království a Irsko nejsou schengenským *acquis* vázány a mohou kdykoliv požádat, aby se na ně vztahovala některá či veškerá ustanovení schengenského *acquis*.

2.4.4 LISABONSKÁ SMLOUVA

K uzavření několikaletého procesu vyjednávání o institucionálních otázkách došlo dne 1. prosince 2009, kdy vstoupila v platnost Lisabonská smlouva.

Lisabonská smlouva mění stávající zakládající smlouvy EU, tj. Smlouvu o EU a Smlouvu o založení ES, aniž by došlo k jejich nahrazení. Smlouva poskytuje Evropské unii odpovídající právní rámec a nástroje, jež budou nápomocné k řešení budoucích výzev a naplnění očekávání občanů.

²³ SCHENGENSKÉ DOHODY [online]. [cit. 05-04-2013]. Dostupný z WWW: <http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_3.html>

Protokol o začlenění schengenského *acquis* do rámce Evropské unie (příloha Amsterodamské smlouvy o EU)

Rozhodnutí Rady z 20. května 1999, které určuje právní základ všech ustanovení nebo rozhodnutí, jež tvoří schengenské *acquis*, v souladu s příslušnými ustanoveními Smlouvy o založení ES a Smlouvy o EU (1999/436/ES)

a) Demokratičtější a transparentnější Evropa²⁴

Prostřednictvím Lisabonské smlouvy dochází k posílení úlohy Evropského parlamentu i národních parlamentů. Smlouva dává občanům daleko více možností, jak vyjádřit svůj názor a také lépe vymezuje rozdělení pravomocí mezi EU a její členské státy.

Posílením úlohy Evropského parlamentu rozumíme fakt, že Evropské parlament, který je přímo volený občany EU, získává nové a významné pravomoci a to ve vztahu k evropským právním předpisům, rozpočtu a mezinárodním smlouvám. Rozšíření postupu spolurozhodování do nových oblastí zajišťuje rovnocenné postavení Evropského parlamentu vůči Radě při schvalování většiny právních předpisů EU.

Lisabonskou smlouvou dochází k většímu zapojení národních parlamentů. Ty se tak mohou lépe zapojit do činnosti EU a to hlavně díky novému mechanismu, jež sleduje, zda Unie přijímá opatření pouze tam, kde je činnost na evropské úrovni efektivnější z hlediska požadovaných výsledků. Tato změna, spolu s rozšířením pravomocí Evropského parlamentu, znamená posílení demokracie a legitimacy v rozhodovacích procesech EU. Je prosazen i silnější hlas pro občany a to díky tzv. "občanské iniciativě", kdy může jeden milion občanů z většího počtu členských států vyzvat Komisi EU k předložení určitých návrhů. Prostřednictvím přehledného rozdělení pravomocí je jasnější, co dělají členské státy a co Evropská unie.

Mezi pravděpodobně nejvýznamnější přínosy Lisabonské smlouvy patří výslovné uznání možnosti vystoupit z Evropské unie.

²⁴ Lisabonská smlouva, hlava II Ustanovení o demokratických zásadách, článek 8: *Ve všech svých činnostech dodržuje Unie zásadu rovnosti svých občanů, kterým se dostává od jejich orgánů, institucí a jiných subjektů stejné pozornosti. Občanem Unie je každá osoba, která má státní příslušnost členského státu. Občanství Unie doplňuje občanství členského státu, nenahrazuje je*

b) Efektivnější Evropa

Lisabonská smlouva zjednodušuje nejen rozhodovací postupy a pravidla hlasování, ale racionalizuje a modernizuje instituce tak, aby byly přizpůsobené 27 členům, čímž zvyšuje akceschopnost EU v prioritních oblastech.

Hlasování kvalifikovanou většinou v Radě²⁵ je postupně rozšířeno do nových oblastí a tím dochází ke zrychlení a zefektivnění rozhodování. Kvalifikovaná většina se bude od roku 2014 počítat na základě dvojí většiny členských států a obyvatel, která je odrazem dvojí legitimacy Evropské unie. K dosažení dvojí většiny dojde v případě, kdy souhlas s návrhem vysloví 55% členských států, jež představují nejméně 65% obyvatel Unie.

Je kladen důraz na stabilnější a efektivnější institucionální rámec. Lisabonská smlouva vytváří funkci předsedy Evropské rady, který je volený na dva a půl roku, dále zavádí přímou vazbu mezi volbou předsedy Komise a výsledky voleb do Evropského parlamentu. Smlouva obsahuje nová ustanovení o složení Evropského parlamentu, stanovuje jasnější pravidla pro posílenou spolupráci a jasnější finanční ustanovení.

V zájmu kvality života občanů je kladen důraz na vyšší akceschopnost Evropské unie. Prostřednictvím Lisabonské smlouvy dochází ke zvýšení akceschopnosti EU v několika oblastech, kterým občané přikládají v současné době velký význam. K těmto oblastem patří zejména boj proti terorismu a trestné činnosti, následované

²⁵ Lisabonská smlouva, hlava II Ustanovení o demokratických zásadách, článek 9a: *1. Evropský parlament vykonává společně s Radou legislativní a rozpočtovou funkci. Vykonává funkce politické kontroly a konzultace v souladu s podmínkami stanovenými Smlouvami. Volí předsedu Komise. 2. Evropský parlament se skládá ze zástupců občanů Unie. Jejich počet nesmí překročit sedm set padesát, nepočítaje předsedu. Zastoupení občanů je zajištěno poměrným sestupným způsobem, přičemž je stanovena minimální hranice šesti členů na členský stát. Žádnému členskému státu nesmí být přiděleno více než devadesát šest míst. Evropská rada přijme z podnětu Evropského parlamentu a po obdržení jeho souhlasu jednomyslně rozhodnutí, kterým stanoví složení Evropského parlamentu, při dodržení zásad uvedených v prvním pododstavci. 3. Členové Evropského parlamentu jsou voleni na dobu pěti let ve všeobecných a přímých volbách svobodným a tajným hlasováním. 4. Evropský parlament volí ze svých členů předsedu a předsednictvo.“*

otázkami z oblasti svobody, bezpečnosti a spravedlnosti. Do určité míry Smlouva zahrnuje i další oblasti jako jsou energetické politiky, veřejné zdraví, civilní ochrana, změny klimatu, služby obecného zájmu, výzkum, vesmír, územní soudržnost, obchodní politiky, humanitární pomoc, sport, cestovní ruch a v neposlední řadě i spolupráce správních orgánů.

c) Evropa práv a hodnot, zajišťující svobodu, solidaritu a bezpečnost

Lisabonská smlouva umožnila nejen účinnější prosazování hodnot Evropské unie, ale zakotvila také Listinu základních práv jako součást primárního evropského práva. Smlouva poskytuje občanům nové mechanismy, které zajišťují solidaritu a lepší ochranu občanů.

Zásadními se stávají demokratické hodnoty. Smlouva rozvádí hodnoty a cíle, na nichž je EU založena.²⁶ Tyto hodnoty mají sloužit jako reference pro občany a ukázat tak partnerům ve světě, co Evropa nabízí. Prostřednictvím Lisabonské smlouvy jsou zachována stávající práva a zaváděna nová. Zaručuje svobody a zásady zakotvené v Listině základních práv a činí tak tuto Listinu právně závaznou. Dotýká se práv občanských, politických, hospodářských a sociálních.

Smlouva zachovává a posiluje tzv. "čtyři svobody" a dále také politické, hospodářské a sociální svobody občanů.

²⁶ Lisabonská smlouva, Kapitola 1 Obecná ustanovení o vnější činnosti unie, článek 10a: *Činnost Unie na mezinárodní scéně spočívá na zásadách, které se uplatnily při jejím založení, jejím rozvoji a jejím rozšiřování a které hodlá podporovat v ostatním světě: demokracie, právní stát, univerzálnost a nedělitelnost lidských práv a základních svobod, úcta k lidské důstojnosti, zásady rovnosti a solidarity a dodržování zásad Charty Organizace spojených národů a mezinárodního práva.*

Unie usiluje o rozvíjení vztahů a budování partnerství se třetími zeměmi a mezinárodními, regionálními nebo světovými organizacemi, které sdílejí zásady uvedené v prvním pododstavci. Podporuje vícestranná řešení společných problémů, především v rámci Organizace spojených národů.

Je kladen větší důraz na solidaritu mezi členskými státy. Lisabonská smlouva stanovuje, že Evropská unie a její členské státy budou jednat společně v duchu solidarity a to například v případě, že by se některý členský stát stal cílem teroristického útoku nebo obětí přírodní či člověkem způsobené pohromy. Se solidaritou je počítáno i v oblasti energetiky.

Evropská unie nabývá větší akceschopnosti v oblasti svobody, bezpečnosti a spravedlnosti, je tedy lépe vybavena v boji proti trestné činnosti a terorismu. Nová ustanovení týkající se civilní ochrany, humanitární pomoci a veřejného zdraví mají za cíl i posílení schopnosti Evropské unie reagovat na ohrožení bezpečnosti občanů.

d) Evropa jako globální aktér

Lisabonská smlouva zajišťuje soudržnost jednotlivých složek evropské politiky vnějších vztahů a to při tvorbě a přijímání nových politik. Evropská unie tak získá ve vztazích se svými partnery ve světě jasný hlas. Za tohoto předpokladu pak bude moci využít svůj hospodářský, humanitární, politický a diplomatický potenciál k prosazování zahraničněpolitických zájmů jednotlivých členských států.

Zavedením nové funkce vysokého představitele pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, jež je zároveň místopředsedou Komise, je zajištěna větší soudržnost, viditelnost a účinek vnější činnosti Evropské unie. Vysokému představiteli poskytuje podporu nová Evropská služba pro vnější činnost. Prostřednictvím právní subjektivity Evropské unie je posílena vyjednávací pozice Unie a zvýšena efektivita její činnosti na mezinárodní scéně, dále její viditelnosti pro partnerské země a mezinárodní organizace.

Zvláštních pravidel rozhodování se netýkají změny v evropské bezpečnostní a obranné politice, avšak umožňují posílení spolupráce menší skupiny členských států.

Smlouva z Lisabonu potvrzuje tři zásady demokratického řádu v Evropě:

- Zásada demokratické rovnosti – orgány Evropské unie musí věnovat stejnou pozornost všem občanům
- Zásada zastupitelské demokracie – role Evropského parlamentu je posílena a dochází k většímu zapojení parlamentů členských zemí
- Zásada participativní demokracie – využívání nových způsobů interakce mezi občany a evropskými orgány, např. občanská iniciativa

2.5 ZÁKLADNÍ INSTITUTY A DOKUMENTY – PROSTOR SVOBODY, BEZPEČNOSTI A PRÁVA

Původní Maastrichtská smlouva o EU (1993) označovala za cíl třetího pilíře rozvíjet úzkou spolupráci v oblastech justice a vnitřních věcí. Toto označení bylo pouze vágní a lakonické. Hlavní a nejdůležitější novinku představovala následná Amsterodamská smlouva o EU. Zaplnila existující mezeru původního režimu stanového Maastrichem tím, že přesněji definovala cíle a úkoly, které má Unie zajišťovat, mezi něž patří "zachovat a rozvíjet Unii jako prostor svobody, bezpečnosti a práva, ve kterém je zaručen volný pohyb osob ve spojení s vhodnými opatřeními týkajícími se kontroly na vnějších hranicích, práva azylu, přistěhovalectví a předcházení a potírání zločinnosti" (článek 2 SEU). V návaznosti na oblast třetího pilíře se v této souvislosti stanoví, že "aniž jsou dotčeny pravomoci Evropského společenství, klade si Unie za cíl poskytovat svým občanům v prostoru svobody, bezpečnosti a práva vysokou úroveň ochrany tím, že rozvíjí společný postup členských států v oblasti policejní a soudní spolupráce

v trestních věcech, a tím, že předchází rasismu a xenofobii a potírá je" (článek 29 SEU). Prostřednictvím předcházení organizované i neorganizované trestné činnosti a bojem proti ní, zejména proti terorismu, obchodu s lidmi, trestným činům proti dětem, nedovolenému obchodu s drogami a nedovolenému obchodu se zbraněmi, korupci a podvodům má být tohoto cíle dosaženo. Článek 61 Smlouvy o založení ES měl za cíl činnosti Unie rovněž v komunitární úpravě oblasti justice a vnitřních věcí "postupné vytváření prostoru svobody, bezpečnosti a práva", přičemž za obecný cíl se v této souvislosti považovalo přijetí opatření na zajištění volného pohybu osob.

„Cíl Unie vytvořit evropský prostor svobody, bezpečnosti a práva (area of freedom, security and justice) a v jeho rámci účinnější bezpečnostní systém byl zaveden Amsterodamskou smlouvou o EU (1999). Vytyčeným cílem je hlavně reálné uskutečnění volného pohybu osob pro občany EU, jakož i státní příslušníky třetích zemí uvnitř Unie, a to při současném zajištění obecné bezpečnosti prostřednictvím boje proti všem formám zvláště organizované trestné činnosti a boje proti terorismu.“²⁷

Silná politická vůle k vybudování skutečného evropského prostoru svobody, bezpečnosti a práva – hlavně ve Vídeňském akčním plánu k Amsterodamské smlouvě, který bezprostředně navazuje na dokument Evropské rady z jejího zvláštního zasedání v Tampere ve dnech 15. a 16. října 1999 byla potvrzena následnými aktivitami vrcholných orgánů EU. Toto zasedání bylo věnováno zintenzivnění a zpřesnění opatření ke skutečnému vytváření prostoru svobody, bezpečnosti a práva.²⁸

²⁷ ZÁKLADNÍ INSTITUTY A DOKUMENTY [online]. [cit. 10-5-2013]. Dostupný z WWW: <http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_1.html>

²⁸ Článek 2 a hlava VI Smlouvy o EU
Článek 61 hlavy IV Smlouvy o založení ES

Radou EU pro justici a vnitřní věci byl přijat v prosinci roku 1998 ve Vídni Akční plán²⁹ Rady a Komise o nejlepších způsobech provádění ustanovení Amsterodamské smlouvy o vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva (Akční plán). Hlavním posláním Akčního plánu je zajištění plné a bezodkladné realizace prioritních úkolů Amsterodamské smlouvy o EU v této oblasti a to v co možná nejkratším časovém horizontu.

Akční plán je sestaven z části úvodní a části obsahující priority a opatření. V úvodní části jsou obsažena některá odborná a politická východiska včetně definování základních pojmů a institutů Amsterodamské smlouvy včetně charakterizování jednotlivých pojmů prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Část, která se týká priorit a opatření obsahuje otázky výběru kritérií pro priority a vymezuje úkoly v souvislosti s přijímanými opatřeními v politikách souvisejících s volným pohybem osob a v oblasti policejní a soudní spolupráce v trestních věcech. V případě prvním mluvíme o komunitárních opatřeních v oblasti azylu, vnějších hranic, přistěhovalectví a soudní spolupráci v občanskoprávních věcech, v případě druhém o unijní problematice třetího pilíře.³⁰

2.5.1 VNITŘNÍ BEZPEČNOST A VEŘEJNÝ POŘÁDEK

Označení vnitřní spolupráce a veřejný pořádek je v rámci EU používáno a pojmenováno jako "dvojjediný" pojem obsažený v primárním i sekundárním právu. Pojem vnitřní bezpečnost státu je často používán ve spojitosti s pojmy jako veřejný pořádek, veřejná bezpečnost či veřejné zdraví. Jedná se o záležitosti spadající pod opatření legislativní, organizační a věcná, pokud to vyžaduje zájem

²⁹ Akční plán Rady a Komise o nejlepších způsobech provádění ustanovení Amsterodamské smlouvy o vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva [online]. [cit. 26-2-2014]. Dostupný z WWW: < http://www.polac.cz/eu/akcni_pl.html >

³⁰ Akční plán Rady a Komise o nejlepších způsobech provádění ustanovení Amsterodamské smlouvy o vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Text přijatý Radou pro justici a vnitřní věci 3. prosince 1998 (1999/C 19/01)

ochrany bezpečnosti (vnitřní a vnější) členských států Unie nebo veřejného pořádku.³¹

„Schengenská prováděcí úmluva zakotvuje v článku 2 označení "veřejný pořádek a bezpečnost státu", které celkem vystihuje ochranu zájmů států Schengenské dohody a potažmo EU jak prostředky policejními, celně bezpečnostními a soudními, tak i prostředky speciálními. Plnění specifických cílů ochrany důležitých státních zájmů na úseku vnitřní bezpečnosti státu, vyjádřené pojmem bezpečnost státu, bylo zviditelněno v souvislosti s opatřeními Unie v boji s mezinárodním terorismem po 11. září 2001.“³² Zahrnujeme sem rovněž případy, kdy nemusí být povolen cizinci – občanu třetí země – vstup na území smluvní strany Schengenu, jestliže představuje nebezpečí pro veřejný pořádek, bezpečnost státu nebo mezinárodní vztahy některé ze smluvních stran. Rovněž platí, že je-li vycestování cizince nutné z důvodu bezpečnosti státu nebo veřejného pořádku, může být vyhoštěn (článek 5, 23 úmluvy).

Na problematiku vnitřní bezpečnosti objektivně navazují i otázky azylové a přistěhovalecké politiky, kontroly vnějších hranic Unie a problematika ochrany finančních zájmů Společenství. Otázky vnitřní bezpečnosti Unie a jejího zajištění v praxi nelze oddělovat od otázek bezpečnosti vnější – to je zjevné zvláště po 11. září 2001. Z tohoto důvodu se také přijímaná opatření na obou úrovních prolínají a navzájem se nezbytně doplňují.

Pod pojem ochrana vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku byl zahrnut v rámci třetího pilíře³³ (článek 29 Smlouvy o EU) také boj proti takovým formám organizovaného i neorganizovaného zločinu, kam spadá kriminalita na úseku obchodování s lidmi, trestný čin spáchaný proti dětem, obchod s drogami, obchod se zbraněmi, korupce a podvod.

³¹ Podrobněji k předmětu tohoto pojednání viz PIKNA, B. Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce). 2. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2004, s. 145-166, 185-224

³² ZÁKLADNÍ INSTITUTY A DOKUMENTY [online]. [cit. 10-05-2013]. Dostupný z WWW: < http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_1.html >

³³ Třetí pilíř s příchodem Lisabonské smlouvy definitivně zaniká.

Terorismus ve své mezinárodní, globální dimenzi představuje zvláště nebezpečnou formu. Další formy závažné trestné činnosti vyžadující spolupráci mezi členskými státy na úrovni Unie jsou rovněž potírání pornografie, opatření proti výtržnostem při fotbalových zápasech a jiných sportovních akcích apod.³⁴

Kromě terorismu a dalších forem protistátní činnosti mohou vnitřní bezpečnost jednotlivých států EU ohrožovat závažné formy kriminality jako je korupce státních nebo komunitárních úředníků, průnik organizovaného zločinu do důležitého finančního nebo hospodářského sektoru, působení mafiánskými způsoby na rozhodování ve věcech veřejných atd. Tento úsek zaštiťují ve své kompetenci rovněž zpravodajské služby.

„V souvislosti s tímto výkladem je třeba uvést, že hlava IV Smlouvy o založení ES (článek 64) a hlava VI Smlouvy o EU (článek 33) se nedotýkají výkonu odpovědnosti členských států Unie za dodržování práva a pořádku a zajišťování vnitřní bezpečnosti.“³⁵

2.5.2 DONUCOVACÍ ORGÁNY ČLENSKÉHO STÁTU

"Law enforcement services" – frekventovaně užívaný pojem představující terminus technicus je používán v rámci evropského práva v oblasti justice a vnitřních věcí. Pod tento pojem je členskými státy Unie podřazována státní policie s jejími operativními složkami včetně četnictva, celních orgánů, dále prokuratura a státní zastupitelství.

³⁴ Podrobněji k předmětu tohoto pojednání viz PIKNA, B. Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce). 2. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2004, s. 145-166, 185-224

³⁵ ZÁKLADNÍ DOKUMENTY A INSTITUTY [online]. [cit. 10-05-2013]. Dostupný z WWW: http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_1.html

Články 29, 33 Smlouvy o EU

Článek 64 Smlouvy o založení ES

Články 2, 5, 23 Úmluvy podepsané 19. června 1990 v Schengenu mezi Belgickým královstvím, Spolkovou republikou Německo, Lucemburským velkovévodstvím a Nizozemským královstvím k provedení dohody podepsané 14. června 1985 o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích (Schengenská prováděcí úmluva)

Směrnici Rady č. 64/221/EHS z 25. února 1964 o koordinaci zvláštních opatření týkajících se pohybu cizích státních příslušníků přijatých z důvodu veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo veřejného zdraví

Článek 30 Smlouvy EU

Neřadíme sem ovšem soudy, městskou policii v našem pojetí či soukromé bezpečnostní služby ani služby zpravodajské.

2.5.3 TŘETÍ PILÍŘ

Neformální spolupráce v trestní oblasti mezi členskými státy Společenství existovala už delší dobu. K její právní institucionalizaci došlo až zakotvením v hlavě VI Maastrichtské smlouvy o EU (1993). „*Vytvořený systém tzv. tří pilířů konstituoval jako třetí pilíř spolupráci v oblastech justice a vnitřních věcí, pro kterou byla charakteristickým rysem mezivládní (unijní) forma spolupráce. Vyznačovala se tím, že pro všechna rozhodnutí se v zásadě požadovala jednomyslnost, takže jednotlivý členský stát Unie svým vetem mohl blokovat jakoukoliv dohodu.*“³⁶

S podpisem Lisabonské smlouvy přichází převratná změna týkající se tzv. komunitarizace třetího pilíře Evropské unie. Touto změnou chápeme začlenění oblasti policejní a justiční spolupráce v trestních věcech, doposud rozvíjené ve specifickém mezivládním režimu, do struktur a mechanismů dosavadního nadnárodního Evropského společenství. Třetí pilíř tedy s příchodem Lisabonské smlouvy definitivně zaniká.

2.5.4 JUSTICE A VNITŘNÍ VĚCI

„*Poprvé byla oblast justice a vnitřních věcí institucionalizovaná v hlavě VI Maastrichtské smlouvy o EU (1993), oblasti označované též jako třetí pilíř. Jednalo se o spolupráci pouze mezivládního (unijního) charakteru. Amsterodamskou smlouvou o EU (1999) došlo k důležitým změnám v legislativním charakteru celé oblasti justice a vnitřních věcí.*“³⁷ Došlo k vytvoření nového právního a věcného rámce pro celou

³⁶ ZÁKLADNÍ INSTITUTY A DOKUMENTY [online]. [cit. 20-05-2013]. Dostupný z WWW: <http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_1.html>

³⁷ ZÁKLADNÍ INSTITUTY A DOKUMENTY [online]. [cit. 20-5-2013]. Dostupný z WWW: <http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_1.html>

tuto oblast tím, že byly převedeny některé její důležité politiky z původního unijního třetího pilíře do kompetence Společenství, tj. do komunitárního práva. V třetím pilíři i po Amsterdamu nadále zůstává soudní spolupráce v trestních věcech a s ní i spolupráce policejní (celní). Do nové hlavy IV Smlouvy o založení EU byly zapracovány problematiky převedené z třetího do prvního pilíře.

Legislativní dopad Amsterdamu do oblasti justice a vnitřních věcí předznamenal rozdělení dosavadní ucelené materie justice a vnitřních věcí jednak do komunitárního práva a jednak do práva unijního. Problematiky prvního pilíře jsou upraveny standardními komunitárními nástroji a problematika policejní (celní) a soudní spolupráce v trestních věcech je upravena novými unijními nástroji právních aktů třetího pilíře.

„Hlava IV Smlouvy ES pod názvem Vízová, azylová a přistěhovalecká politika a jiné politiky týkající se volného pohybu osob sestává z devíti článků (články 61 až 69). Do její působnosti spadají problematiky zrušení kontrol osob na vnitřních hranicích, překračování vnějších hranic, přistěhovalectví, víza, azyl a soudní spolupráce v občanskoprávních věcech. Článek 61 Smlouvy ES rozlišuje mezi opatřeními, která musí Rada přijmout (původně) do pěti let od vstupu Amsterodamské smlouvy v platnost, a opatřeními, která nepodléhají žádnému časovému rozvrhu.“³⁸

Článek 65 Smlouvy o založení ES obsahuje problematiku soudní občanskoprávní spolupráce a pro tuto spolupráci Niceská smlouva zavedla pravidlo kvalifikované většiny.

Hlava VI Smlouvy o EU

³⁸ ZÁKLADNÍ INSTITUTY A DOKUMENTY [online]. [cit. 25-5-2013]. Dostupný z WWW: < http://www.polac.cz/eu/zakl_term/cast_1.html >

Hlava IV Smlouvy o založení ES

Hlava VI Smlouvy o EU

Nařízení Rady (ES) č. 343/2003 z 18. února 2003, kterým se stanovují kritéria a mechanismy pro určení odpovědnosti členského státu za posouzení žádosti o poskytnutí azylu podané státním příslušníkem třetí země v jednom z členských států

2.6 OBLASTI SCHENGENSKÉ SPOLUPRÁCE

Odpadnutí povinnosti předkládat doklad totožnosti při překračování hranice mezi schengenskými státy – to je hlavní a také praktický dopad schengenské spolupráce na každodenní život. Hranice je možné překročit kdekoliv a kdykoliv, hraniční kontroly se neprovádějí. Stále ovšem platí, že v případě potřeby je nutné prokázat se platným dokladem totožnosti, tj. platným občanským průkazem nebo cestovním pasem a respektovat související pravidla (např. Omezení v chráněných krajinných oblastech apod.).

Překročení státních hranic neomezují žádné hraniční přechody ani jejich provozní doba. Naopak jsou odstraněny jakékoli zábrany na komunikační infrastruktuře. Příjezd na území jiného státu je oznámen pouze cedulemi, případně cizojazyčnými nápisy a průjezd hranic probíhá jako na kterémkoli jiném místě ve vnitrozemí.

Schengenské státy zavedly vyrovnávací/kompenzační opatření a to z toho důvodu, aby odstranění kontrol na vnitřních hranicích nemělo negativní dopad na vnitřní bezpečnost společně sdíleného prostoru. Tato opatření jsou detailně stanovena v příslušných právních předpisech (tzv. schengenský aquis) a dále rozvedena v doporučeních pro jejich správnou aplikaci v praxi.

Soubor těchto opatření představují schengenské standardy a ty jsou závazné pro všechny zúčastněné státy. Vysoký standard zajišťující ochranu schengenského prostoru garantují jasně daná pravidla, která rozepisují aktivity jednotlivých států a to včetně jejich vzájemné spolupráce, především v následujících oblastech:

- Ochrana vnějších hranic,
- Policejní a justiční spolupráce,
- Vízová a konzulární spolupráce,
- Ochrana osobních údajů,
- Schengenský informační systém.

2.6.1 OCHRANA VNĚJŠÍCH HRANIC

„Na první pohled nejviditelnějším znakem schengenské spolupráce je zrušení kontrol na vnitřních hranicích a přesun aktivit spojených s ochranou hranic na tzv. vnější hranice států schengenského prostoru, tj. hranice se státy, které se plně nepodílejí na schengenské spolupráci.“³⁹ Každá osoba, která překročí hranice, podléhá minimální kontrole, jejímž účelem je zjištění totožnosti a to na základě předložení cestovních dokladů. Podrobení se důkladné kontrole, která ověřuje splnění všech podmínek pro vstup a pobyt ve společném prostoru, je požadováno po státních příslušnících třetích zemí.

Na mezinárodních letištích dochází k fyzickému oddělování cestujících, kteří se pohybují v rámci Schengenského prostoru od těch, jež cestují z nebo do zemí mimo Schengen. Cestující, kteří jsou odbavováni na tzv. vnitřní lety do zemí Schengenského prostoru, potřebují doklad totožnosti pouze za účelem potvrzení totožnosti pro vstup do letadla. Pokud cestují mimo Schengenský prostor, stále platí praxe, kterou jsme znali dříve, tzn. že po získání palubního lístku je nutné absolvovat pasovou kontrolu a teprve po ní projít bezpečnostní prohlídkou. Tato prohlídka nesouvisí se Schengenem a platí tedy pro všechny lety bez ohledu na cíl cestování.

Výsledkem mezinárodní spolupráce jsou stávající situace a postupy na vnějších hranicích EU. Ochrana vnějších hranic⁴⁰ není v zájmu pouze členských států, na jejichž hranicích se kontroly provádí, ale všech členských států, které zrušily ochranu vnitřních hranic. Nápomocnost v boji proti nedovolenému přistěhovalectví a obchodování s lidmi, to je úkolem společné ochrany vnějších hranic. Dále by měla zabránit případné hrozbě pro vnitřní bezpečnost, veřejný pořádek, veřejné zdraví a mezinárodní vztahy členských států.

³⁹ OBLASTI SCHENGENSKÉ SPOLUPRÁCE [online]. [cit. 26-05-2013]. Dostupný z WWW: < <https://www.euroskop.cz/302/sekce/oblasti-schengenske-spoluprace/> >

⁴⁰ Jedním z významných subjektů takovéto mezinárodní spolupráce v oblasti ochrany vnějších hranic EU je Evropská agentura pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států EU – známá jako agentura Frontex

Evropská agentura pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států EU patří do skupiny významných subjektů mezinárodní spolupráce v oblasti ochrany vnějších hranic EU.

„V rámci schengenské spolupráce na úrovni EU spadá problematika ochrany vnějších hranic členských států EU do oblasti justice a vnitřních věcí. Základní úroveň, na které jsou připravovány právní a prováděcí předpisy, představují pracovní skupiny Rady EU (v oblasti vnějších hranic se jedná zejména o skupiny „Hranice“, „Hranice/falešné doklady“, „Víza“, „Migrace a vyhoštění“, „CIREFI“ nebo „Hodnocení Schengenu“) složené z národních zástupců všech členských států EU/Schengenu. Tyto pravidelně zasedající pracovní skupiny tvoří technickou podporu a působí jako významný činitel při harmonizaci právních řádů jednotlivých členských států.“⁴¹

Dalším důležitým článkem spadajícím do oblasti spolupráce v rámci EU je Strategický výbor pro migraci, hranice a azyl⁴², který stojí nad pracovními skupinami Rady a jehož hlavní činností je sladování těch bodů jednání, u kterých v rámci pracovních skupin nebylo dosaženo požadované shody. Podobné úkoly má Výbor podle článku 36 (CATS), ty ovšem spadají pod rámec třetího pilíře EU. Rada EU pro spravedlnost a vnitřní věci tvořená ministry všech členských států, jež přijímá závazná rozhodnutí, představuje v Unii nejvyšší úroveň spolupráce. Jednání ministrů předchází zasedání Výboru stálých zástupců členských států při EU (Coreper).

V říjnu roku 2006 nabyl účinnosti tzv. Schengenský hraniční kodex⁴³, který stanovuje pravidla pro přeshraniční pohyb osob a v současné době je považován za nejvýznamnější právní předpis EU. Minimální kontrole, jejímž úkolem je zjištění totožnosti na základě předložení cestovního dokladu, podléhají všechny osoby překračující

⁴¹ OBLASTI SCHENGENSKÉ SPOLUPRÁCE [online]. [cit. 02-06-2013]. Dostupný z WWW: < <https://www.euroskop.cz/302/sekce/oblasti-schengenske-spoluprace/> >

⁴² Výbor pravidelně zasedá v Bruselu, ale stalo se tradicí, že se jednou během předsednictví uskuteční zasedání na neformální bázi v předsednické zemi

⁴³ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 562/2006 ze dne 15. března 2006, kterým se stanoví kodex Společenství o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex)

hranice. Důkladné kontrole jsou podrobeni příslušníci třetích zemí při vstupu a výstupu na/z území členských států.

2.6.2 POLICEJNÍ A JUSTIČNÍ SPOLUPRÁCE

„Organizovaný zločin a nelegální migrace neznají hranice. I přes absenci kontrol proto všechny příslušné orgány schengenských států intenzivně spolupracují. Kromě výměny informací patří mezi oblasti vzájemné spolupráce např. radiová komunikace, vytváření společných policejních pracovišť, vysílání styčných důstojníků do jiných států nebo přeshraniční sledování a pronásledování, které umožňují policejním orgánům jednoho státu pokračovat za určitých okolností ve svých aktivitách na území sousedního států.“⁴⁴

Možnosti nabízené např. evropským zatýkacím rozkazem nebo předáváním osob ve výkonu trestních rozsudků představují důležitý nástroj vzájemné spolupráce v trestních věcech. Samozřejmě zůstávají respektována lidská práva a platí mj. zákaz dvojího trestu.

Policisté (pod pojem policie mohou jednotlivé státy podřadit i další donucovací orgány, jakými jsou četnictvo, celní orgány nebo i obecní policie v širším významu tohoto označení) jednoho schengenského státu, jež v rámci vyšetřování ve své zemi sledují osobu podezřelou z účasti na trestném činu, na který se může vztahovat vydání osoby, mají oprávnění pokračovat ve sledování na výsostném území jiného státu Schengenu, pokud tento stát svolil na základě předem podané žádosti o právní pomoc k příhraničnímu sledování. Po splnění některých dalších podmínek mohou policisté pokračovat ve sledování osoby a to i v tom případě, že nelze z důvodu zvláštní naléhavosti předem požádat o svolení. Taková výjimka se týká jen případů vyjmenovaných závažných trestných činů. Policisté, kteří provádějí přeshraniční sledování na území druhého schengenského státu, se musí taktéž bezpodmínečně řídit stanovenými limitujícími podmínkami.

⁴⁴ OBLASTI SCHENGENSKÉ SPOLUPRÁCE [online]. [cit. 05-06-2013]. Dostupný z WWW: < <https://www.euroskop.cz/302/sekce/oblasti-schengenske-spoluprace/> >

Policistům, pronásledujícím ve své zemi osobu přistiženou při spáchání nebo při účasti na některém závažném vyjmenovaném trestném činu, je umožněno pokračovat za stanovených podmínek v pronásledování takovéto osoby na území jiného schengenského státu. To samé platí pro pronásledování osoby, která je zajištěna či zadržena, event. Na uprchlého vězně. „*Pronásledování osoby musí být odůvodněno urgentností a nemožností předchozí notifikace příslušnému státu, musí se týkat osoby přistižené při činu nebo osoby na útěku za předpokladu, že jde o trestné činy vyjmenované v článku 41 odst. 4 (např. vražda, znásilnění, obchod s lidmi, nedovolená přeprava jedovatého a nebezpečného odpadu).*“⁴⁵ Pro praktické účely přeshraniční spolupráce byla vydána metodická příručka, která mj. podrobněji rozvádí způsoby a předpoklady přeshraničního sledování a pronásledování osoby. V případech přeshraničního sledování a pronásledování však existují určitá omezení, nezbytná na území druhého státu respektovat (policista je nucen řídit se právem státu, na jehož území se právě nachází). Jedním z omezení je použití služební zbraně – pouze v případě nutné obrany. Další omezení se vztahují na možnost dotčenou osobu zadržet nebo zatknout, vstupu do obydlí a na pozemek, které nejsou veřejně přístupné.

Smluvní strany společně zavádějí účinná vzájemná spojení nebo spolupráci ve formě styčných důstojníků apod. s cílem usnadnit policejní a celní spolupráci. Tato spojení vznikají především za účelem včasného předání informací v souvislosti s přeshraničním sledováním a pronásledováním uprchlé osoby zvláště v příhraničních oblastech.

Vzájemné vysílání styčných důstojníků s cílem posílit a hlavně urychlit spolupráci, zvláště formou výměny informací, poskytování pomoci při žádostech o policejní součinnost a při právní pomoci v trestních věcech nebo pomocí orgánům pověřených ostrahou vnějších hranic, hraje důležitou úlohu. Nenesou však oprávnění k samostatnému

⁴⁵ OBLASTI SCHENGENSKÉ SPOLUPRÁCE [online]. [cit. 10-06-2013]. Dostupný z WWW: <<https://www.euroskop.cz/302/sekce/oblasti-schengenske-spoluprace/>>

provádění policejních opatření. Styční důstojníci jsou vysílání na základě bilaterálním.

„Justiční spolupráce zahrnuje jak faktickou součinnost příslušných ministerstev, soudů a jiných orgánů v trestním řízení a při výkonu rozhodnutí, tak i legislativní činnost, která má zejména zabezpečit extradici mezi členskými státy, slučitelnost dalších předpisů, zejména trestního řízení, koordinovat normy o příslušnosti soudních a jiných orgánů činných v trestních řízeních a zejména koordinovat i hmotněprávní trestní úpravy, týkající se organizované kriminality, terorismu a obchodu s drogami.“⁴⁶

2.6.3 VÍZOVÁ A KONZULÁRNÍ SPOLUPRÁCE

Vízová politika je nástrojem umožňujícím regulaci přílivu osob a eliminaci proniknutí nežádoucích osob nebo osob, které představují bezpečnostní riziko. V rámci EU (tj. nejenom mezi státy schengenského prostoru) je harmonizovaná. V témže rámci existuje také jednotný seznam zemí, jejichž státní příslušníci potřebují pro vstup na území EU vízum – tzv. Černý seznam. Oproti tomu existuje tzv. bílý seznam obsahující občany dalších států od této povinnosti osvobozené.

Podmínky pro krátkodobý pobyt na svém území byly schengenskými státy navíc harmonizovány. Držitel, který získá jednotné schengenské vízum⁴⁷, se může po schengeském prostoru pohybovat a na daném území pobývat po dobu až 3 měsíců a to během šestiměsíčního období ode dne prvního vstupu na území Schengenu.

Vydávání povolení k pobytu nebo stanovení podmínek pro získání občanství – zde již k harmonizaci nedošlo a jsou ty předmětem legislativní úpravy každého jednotlivého státu. V případě vydání platného povolení k pobytu (od 5. 4. 2010 rovněž dlouhodobé vízum)

⁴⁶ OBLASTI SCHENGENSKÉ SPOLUPRÁCE [online]. [cit. 21-06-2013]. Dostupný z WWW: < <https://www.euroskop.cz/302/sekce/oblasti-schengenske-spoluprace/> >

⁴⁷ NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 810/2009 ze dne 13. července 2009 o kodexu Společenství o vízech (vízový kodex) [online]. [cit. 26-2-2015]. Dostupný z WWW: < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:243:0001:0058:CS:PDF> >

jedním schengenským státem opravňuje jeho držitele k pohybu v rámci celého Schengenu – po dobu maximálně 3 měsíců během šestiměsíčního období.

2.6.4 OCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Osobní údaje (tj. údaje, které lze vztáhnout ke konkrétním fyzickým osobám) a jejich zpracování je nedílnou součástí schengenské spolupráce, neboť sdílení určitých informací (např. o osobách, jimž byl zakázán vstup na území některé schengenské země, nebo o odcizených vozidlech) je nezbytnou podmínkou efektivního zajištění bezpečnosti v schengenském prostoru. Mezi jednotlivými členskými státy je předáváno velké množství nejrůznějších informací a v naprosté většině se jedná o údaje citlivého charakteru, jejichž zneužití či ztráta mohou vést k výraznému zásahu do osobnostních práv jednotlivce. Vzhledem k tomu je v rámci schengenského prostoru věnována velká pozornost také ochraně osobních údajů.

V souvislosti se schengenskou spoluprací jsou pro shromažďování, ukládání, předávání či jiné zpracování osobních údajů stanovena striktní pravidla (jak na mezinárodní úrovni, zejména v Schengenské prováděcí úmluvě, tak i ve vnitrostátním právu členských států) a kontrola jejich dodržování je svěřena nezávislým dozorovým orgánům.

2.6.5 SCHENGENSKÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM

Schengenský informační systém (SIS) je evropská databáze sloužící zejména k pátrání po osobách (hledaných, pohřešovaných, nežádoucích) a věcech (vozidla, registrační značky, cestovní a osobní doklady, registrační doklady k vozidlům, bankovky, zbraně a další) na území schengenského prostoru. Členské státy Schengenu přispívají do systému ze svých národních databází. Pro odstranění kontrol na vnitřních hranicích je využívání SIS nezbytnou podmínkou.

Všichni oprávnění uživatelé příslušných orgánů schengenských států mají přístup k dotazům do systému na stejné úrovni jako do svých národních systémů. Při užívání SIS dochází k reakcím na dotazy v národním jazyce tazatele. Tím je zajištěno, že pátrání z ostatních členských států má stejné uplatnění jako pátrání národní. V případě vyhlášení pátrání v jednom státě je pátrací záznam dostupný cestou SIS ve všech státech a to maximálně do 120 sekund od vyhlášení. Využívání systému zásadně přispívá ke zvýšení efektivity a účinnosti mezinárodního pátrání, dochází tím ke kompenzaci zrušení kontrol na vnitřních hranicích.

Níže jsou uvedeny druhy pátrání, které jsou v současné době prováděny prostřednictvím systému SIS v rámci schengenského prostoru. V příslušných ustanoveních Schengenské prováděcí úmluvy (SPÚ) jsou jednotlivé druhy pátrání zakotveny:

- Čl. 95 SPÚ – pátrání po osobách s cílem předání/vydání
- Čl. 96 SPÚ – odepření vstupu cizinci z třetího státu
- Čl. 97 SPÚ – pohřešované osoby, osoby, které je třeba umístit do ochranného zařízení
- Čl. 98 SPÚ – pátrání po pobytu pro justici – svědci, předvolané osoby, osoby, kterým je třeba doručit trestní rozsudek
- Čl. 99 SPÚ – skrytá nebo specifická kontrola osoby nebo vozidla
- Čl. 100 SPÚ – pátrání po věcech odcizených, ztracených, zneužitých, zneplatněných nebo věcech potřebných jako důkaz v trestním řízení – motorová vozidla, zbraně, vyplněné doklady, nevyplněné doklady, registrované bankovky.

2.7 SCHENGEN A INFORMAČNÍ SYSTÉMY

Odstranění kontrol na vnitřních hranicích je nejviditelnějším znakem schengenské spolupráce. Aby mohly být kontroly rušeny, aniž by to mělo nepříznivý vliv na bezpečnost, bylo třeba zavést rozsáhlou řadu opatření. Jejich cílem bylo zabránit zneužívání volného pohybu osob k nelegální migraci a přeshraniční trestné činnosti. Nezbytným předpokladem se stala intenzivní výměna informací a vytvoření moderních nástrojů k poskytování informační podpory orgánům odpovědným za provádění schengenské spolupráce. Nejznámější je tzv. Schengenský informační systém (SIS).⁴⁸ Členský stát musel vytvořit podmínky pro využívání SIS, což především znamenalo zajistit dobře fungující počítačovou síť, splňující náročné požadavky na ochranu osobních údajů. Tyto národní sítě dnes musejí být schopné zvládnout i provozování dalších informačních systémů, vytvořených na úrovni Evropské unie. Schengenská spolupráce se rozvíjí velmi dynamicky. Důkazem je vznik několika dalších informačních systémů, které více či méně souvisejí se schengenskou spoluprací. Patří mezi ně EURODAC, VISION a nově vyvíjené FADO, SIS II a Vízový informační systém.

2.7.1 SCHENGENSKÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM (SIS)

SIS je nejdůležitějším informačním systémem schengenské spolupráce, jakýmsi mozkiem Schengenu. Umožňuje příslušným útvarům na vnějších hranicích i ve vnitrozemí společného prostoru kontrolovat a monitorovat údaje o osobách a předmětech, které byly do databáze zaneseny v jakékoli jiné členské zemi a v určitých případech

⁴⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1987/2006 ze dne 20. prosince 2006 o zřízení, provozování a využívání Schengenského informačního systému druhé generace (SIS II), které upravuje vedení záznamů o státních příslušnících třetích zemí za účelem odepření vstupu (dále jen nařízení o SIS II) a rozhodnutím Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2007/533/SVV ze dne 20. prosince 2006 o zřízení, provozování a využívání Schengenského informačního systému druhé generace (SIS II), které upravuje vedení ostatních kategorií údajů (dále jen rozhodnutí o SIS II)

adekvátně reagovat. Například zabránit ve vstupu na území schengenského prostoru osobě, které byl udělen zákaz vstupu v jiné členské zemi, nebo zadržet osobu zjištěnou na území členského státu Schengenu, která je hledána policií v jiném členském státě.

SIS obsahuje evidence osob (trestně stíhaných, pohřešovaných či svědků) a stanovených kategorií věcí (ukradené automobily, předměty, falšované bankovky apod.), které jsou on-line v jakoukoli denní či noční hodinu k dispozici všem příslušníkům orgánů oprávněných používat tento systém.

Centrální databáze SIS, tzv. C. SIS⁴⁹ je umístěna ve Štrasburku a je propojena s jednotlivými národními systémy. V případě vložení údaje jedním státem se takový údaj automaticky přenese přes centrum do všech ostatních národních systémů, čímž je zajištěna okamžitá dostupnost všech potřebných dat.

V souvislosti se začleněním pěti severských států byl systém upraven na stávající SIS I+, který v současné době obsahuje více než 12 mil. Záznamů. Jeho kapacita ale umožňuje připojení nejvýše 18 států. To je jeden z důvodů, proč v současné době probíhá modernizace SIS I+, respektive budování Schengenského informačního systému druhé generace.

2.7.2 SCHENGENSKÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM DRUHÉ GENERACE (SIS II)

Nyní vytvářený SIS II⁵⁰ nahradí po svém uvedení do plného provozu současný SIS I+ a stane se hlavním informačním systémem

⁴⁹ Příručka pro uplatnění práva na přístup k údajům v SIS – česká část [online]. [cit. 20-2-2015]. Dostupný z WWW: <
https://www.uouu.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=200144&id_dokumenty=13720>

⁵⁰ Nařízení a Rozhodnutí o SIS II nahradily ustanovení hlavy IV (s výjimkou čl. 102A) Schengenské prováděcí úmluvy, na základě kterých byl zřízen původní Schengenský informační systém
Nařízení a Rozhodnutí o SIS II jsou doplněny nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1986/2006 ze dne 20. prosince 2006 o přístupu subjektů odpovědných za vydávání osvědčení o registraci vozidel v členských státech k Schengenskému informačnímu systému druhé generace (SIS II)

Schengenu. Jeho současná modernizace umožní připojení nových členských států včetně České republiky, rozšíření databází o tzv. biometrické údaje (fotografie, otisky prstů) a rozšíření orgánů disponujících oprávněním přístupu k datům SIS II. Zcela nová technická platforma zároveň ještě urychlí přístup k datům.

Příprava SIS II zahrnuje legislativní i technická opatření. Právním podkladem nezbytným pro využívání SIS II budou nařízení Evropského parlamentu a Rady a rozhodnutí Rady, jejichž schvalovací proces vstoupil v druhém pololetí roku 2006 do své finální fáze. Technické přípravy probíhají již od roku 2001.

Haagský víceletý program pro oblast justice a vnitra v rámci EU v letech 2004 – 2009 předpokládající spuštění SIS II v roce 2007. ČR organizuje svou přípravu tak, aby se spolu s dalšími novými členskými státy začlenila do schengenského prostoru v říjnu roku 2007. Nutný předpokladem je propojení národního systému s centrálním systémem SIS II, na němž závisí i samostatné rozšíření Schengenu.

Uvedení SIS II do plného provozu proběhne po dokončení všech přípravných prací a nutných testech. Nejprve se k novému systému připojí všechny stávající schengenské státy, na ně pak naváží nové členské státy EU.

2.7.3 EURODAC

Systém EURODAC⁵¹ je určen pro porovnávání otisků prstů za účelem účinného uplatňování nařízení Rady č. 343/2003, kterým se stanoví kritéria a mechanismy pro určení členského státu odpovědného za přezkoumávání žádosti o azyl, podané státní příslušníkem třetího státu na území členských států EU, tzv. DUBLIN II či Dublinské

S Nařízením a Rozhodnutím o SIS II souvisí i Rozhodnutí Komise 2010/261/EU ze dne 4. května 2010 o bezpečnostním plánu pro centrální SIS II a komunikační infrastrukturu a Rozhodnutí Komise 2008/333/Es ze dne 4. března 2008, kterým se přijímá příručka SIRENE a další prováděcí opatření k Schengenskému informačnímu systému druhé generace (SIS II)

⁵¹ Nařízení Rady č. 2725/2000 ze dne 11. prosince 2000 o zřízení systému EURODAC pro porovnávání otisků prstů za účelem účinného uplatňování Dublinské úmluvy Nařízením Rady (ES) č. 407/2002 ze dne 28. února 2002, kterým se stanoví některá prováděcí pravidla k nařízení č. 2725/2000

nařízení. Celý systém je založen na povinném snímání otisků prstů žadatelů o udělení azylu a cizinců nelegálně překračujících vnější hranici EU, které jsou pro určitou dobu uchovány v centrální databázi v Luxembourgu a využívány pro porovnání s nově zaslanými daty.

EURODAC představuje významný podklad pro určení, který stát je podle kritérií zakotvených v Dublinském nařízení odpovědný za přezkoumání konkrétní žádosti o azyl. EURODAC ČR je Českou republikou využíván od jejího vstupu do EU, tj. od 1. května 2004.

2.7.4 VISION

Schengenská síť VISION slouží ke konzultacím žádostí o udělení víza mezi ústředními orgány států schengenského prostoru. Každý členský stát má vytvořenou svou vlastní kancelář VISION, k níž jsou připojena pracoviště podílející se na rozhodnutí o udělení víz.

Konzultace jsou využívány pouze pro vybrané státy a uskutečňují se v případě potřeby formou elektronických formulářů. Po spuštění Vízového informačního systému se konzultace VISION stanou jeho součástí. Česká republika proto připravuje pracoviště VISION spolu s národním Vízovým informačním systémem.

2.7.5 FADO

Informační systém FADO je elektronickou databází vzorů pravých, padělaných a pozměněných dokladů, která navíc obsahuje souhrnné informace o technikách padělání a bezpečnostních technikách.

FADO umožňuje rychlou výměnu důležitých informací, které mají členské státy o pravých dokladech a zjištěných padělaných dokladech, mimo jiné též o řidičských oprávněních, přechodových razítkách, vízech a podobně. FADO je v současné době spuštěn v provizorním režimu, zahájení jeho rutinního provozu včetně zapojení České republiky se předpokládá od října 2006.

2.7.6 VÍZOVÝ INFORMAČNÍ SYSTÉM (VIS)

Dalším připravovaným informačním systémem je VIS⁵², elektronický databázový systém pro výměnu údajů o vízech mezi orgány členských států odpovědnými za udělování víz. Hlavním cílem VIS je usnadnit provádění společné vízové politiky.

VIS umožní příslušným vnitrostátní orgánům vkládat a aktualizovat údaje o žádostech o víza, elektronicky je prohlížet a zároveň sdílet údaje vložené jiným státem. Půjde o centrální databázi žadatelů o udělení víza členskými státy, jejímž prostřednictvím budou probíhat také konzultace VISION.

VIS se bude podílet na zajištění celkové bezpečnosti schengenského prostoru prostřednictvím možnosti komplexní kontroly osob, kterým je vydáním víza umožněn vstup do prostoru. VIS bude tedy spolu se SIS II jedním z nástrojů vytváření prostoru svobody, bezpečnosti a práva, nikoli pouhým nástrojem vízového procesu.

VIS bude tvořen na stejné technické platformě jako SIS II a bude rovněž obsahovat biometrické údaje.

⁵² Rozhodnutí Rady ze dne 8. července 2004 o zřízení vízového informačního systému (VIS) (2004/512/ES)

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 767/2008 ze dne 9. července 2008 o vázovém informačním systému a o výměně údajů krátkodobých vízech mezi členskými státy (nařízení o VIS), pozměněné nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 810/2010 ze dne 13. července 2009 o kodexu Společenství o vízech (vízový kodex)

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 VSTUP ČR DO SCHENGENU

Česká republika se plně zapojila do schengenské spolupráce dne 21. prosince 2007 a došlo tím ke zrušení kontrol na vnitřních hranicích. Hraniční kontroly na mezinárodních letištích v rámci letů uvnitř rozšířeného Schengenu zmizely 30. března 2008.

„Vstup České republiky do schengenského prostoru představoval jednu z priorit vlády ČR. Tato priorita pramenila nejen z politického dopadu zrušení kontrol. Nutná byla i mezinárodní odpovědnost, protože případné nesplnění schengenských standardů mohlo zkomplikovat a dokonce i oddálit vstup do Schengenu několika dalším státům.“⁵³

Desetileté intenzivní přípravy završil vstup České republiky do Schengenu. V průběhu těchto příprav ČR harmonizovala činnost svých orgánů odpovědných za vnitřní bezpečnost a činnosti orgánů členských států Schengenu. V roce 2003 byla českou vládou přijata Schengenská strategie, potvrzená roku 2007 přijetím Strategie vlády v oblasti zapojování do schengenského prostoru pro rok 2007. Novější verze dokumentu byl zohledněn aktuální vývoj v procesu rozšíření schengenského prostoru a v souladu s rozhodnutím Rady EU z prosince 2006 stanovil cílové datum zrušení kontrol na vnitřních pozemních hranicích na 31. prosinec 2007 a nejpozději poslední březnový den v roce 2008 pro zrušení kontrol na mezinárodních letištích.

Z důvodu co nejlepší připravenosti na schengenskou spolupráci přijala ČR v rámci své strategie rozhodnutí v mezinárodním možném rozsahu zavádět nepovinná schengenská pravidla do každodenní praxe co nejdříve. Už před samotným vstupem do Schengenu bylo tedy možné, aby čeští policisté pokračovali v pronásledování podezřelé osoby i na území Německa či Rakouska. Toto umožňovala pasáž o přeshraničním pronásledování obsažená v bilaterálních smlouvách o policejní spolupráci.

⁵³ VSTUP ČR DO SCHENGENU [online]. [cit. 12-07-2013]. Dostupný z WWW: <<https://www.euroskop.cz/8750/sekce/vstup-cr-do-schengenu/>>

O postupu příprav na zrušení kontrol na vnitřních hranicích byla vláda ČR průběžně informována. Od roku 2001 se každoročně projednávala Zpráva o připravenosti České republiky k převzetí schengenského acquis, jejíž poslední – devátou – verzi schválila v dubnu roku 2007.⁵⁴

„O plném provádění všech ustanovení schengenského acquis, tj. o plném vstupu České republiky do schengenského prostoru, Rada EU rozhodla 6. prosince 2007, na jehož základě ČR zrušila 21. prosince hraniční kontroly podél celé své hranice se sousedními státy. Kontroly na letištích při letech mezi státy rozšířeného Schengenu zůstaly zachovány do 30. března 2008.“⁵⁵

3.1.1 POSTUPNÉ ZAVÁDĚNÍ SCHENGENSKÝCH STANDARDŮ

V období příprav České republiky na Schengen byla schengenská pravidla uváděna do praxe ve dvou fázích:

- V souvislosti se vstupem do EU,
- Při vrcholících přípravě na splnění zbývajících pravidel podmiňujících zrušení hraničních kontrol a přístup do Schengenského informačního systému (SIS).

Vstupem do EU Česká republika dne 1. května 2004 převzala většinu pravidel uplatňovaných státy Schengenu/EU v oblasti bezpečnosti a ochrany hranic. Mimo účasti na společné vízové politice dochází k plnění podmínek schengenského acquis týkajících se:

- Překračování vnějších hranic,
- Povinností dopravců,
- Vzájemné spolupráce v trestních věcech,
- Boje proti nelegálnímu dovozu omamných a psychotropních látek,
- Výměny informací o střelných zbraních,

⁵⁴ Usnesení vlády ČR ze dne 26. listopadu 2001 č. 1257, usnesení vlády ČR ze dne 15. května 2002 č.490, usnesení vlády ČR ze dne 2. prosince 2002 č. 1202, usnesení vlády ČR ze dne 4.června 2003 č.544, usnesení vlády ČR ze dne 21.ledna 2004 č.77, usnesení vlády ČR ze dne 12.května 2004 č.457, usnesení vlády ČR ze dne 11.května 2005 č.562, usnesení vlády ČR ze dne 10.května 2006 č. 505

⁵⁵ VSTUP ČR DO SCHENGENU [online]. [cit. 12-07-2013]. Dostupný z WWW: <<https://www.euroskop.cz/8750/sekce/vstup-cr-do-schengenu/>>

- Ochrany osobních údajů.

Část schengenských pravidel v těchto oblastech se během více než tříletého členství v EU stala rutinní součástí každodenní praxe českých orgánů, jež se podílejí na zajištění bezpečnosti a pořádku na území ČR.

Česká republika získala dne 1. září 2007 možnost využívat Schengenský informační systém.⁵⁶ Po zrušení hraničních kontrol na pozemních hranicích byl tak tento "mozek" schengenské spolupráce již nedílnou součástí každodenní praxe českých orgánů.

Proces přebírání schengenských pravidel byl vstupem ČR do Schengenu dovršen. Česká republika převzala zbývající část schengenských pravidel souvisejících se SIS, jež byla bezprostředně spojena se zrušením kontrol na vnitřních hranicích. Tato pravidla se týkají následujících oblastí:

- Překračování vnitřních hranic,
- Krátkodobá a dlouhodobá víza,
- Podmínky pro pohyb a pobyt občanů třetích zemí,
- Přeshraniční policejní spolupráce,
- Schengenský informační systém (SIS),
- Ochrana osobních údajů uvedených v SIS.

3.1.2 REŽIM NA HRANICÍCH

Česká republika zrušila kontroly nejen na pozemních hranicích se všemi sousedními státy (prosinec 2007), ale také kontroly na mezinárodních letištích (březen 2008) – to se týkalo pouze letů uvnitř schengenského prostoru.

Při letech překračujících vnější hranice schengenského prostoru zůstaly hraniční kontroly zachovány.

• ⁵⁶ Články 92-119 Úmluvy podepsané 19. června 1990 v Schengenu mezi Belgickým královstvím, Spolkovou republikou Německo, Lucemburským velkovévodstvím a Nizozemským královstvím k provedení dohody podepsané 14. června 1985 o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích (Schengenská prováděcí úmluva)

Zrušení kontrol na vnitřních hranicích začalo platit shodně pro veškeré osoby překračující hranice, tj. pro všechny občany Evropské unie i pro státní příslušníky třetích zemí.⁵⁷ „Vnitřní hranice je možné v zásadě překročit kdekoliv a kdykoliv, ale přestože se na nich neprovádějí kontroly, každý je povinen mít u sebe platný doklad totožnosti, tj. občanský průkaz nebo cestovní pas (u příslušníků třetích zemí je zásadně požadován cestovní pas).“⁵⁸

Hraniční přechody a překračování vnějších hranic není omezeno žádnou provozní dobou. Zábrany bránící volnému průjezdu byly naopak odstraněny. Právo volného pohybu však není možné brát jako absolutní a i nadále platí respektování zájmů chráněných vnitrostátními zákony.

„I po prosinci 2007 tedy zůstala na hranicích ČR místa, kam není možno v zájmu zachování přírodních hodnot vstupovat či vjíždět. Proto i nadále v I. Zónách národních parků a v národních přírodních rezervacích platí zákaz vstupu mimo označené cesty. Jedná se v souhrnu o pouhých 5% délky hranic ČR. Do národních parků, chráněných krajinných oblastí a národních přírodních rezervací nesmí vjíždět motorová vozidla mimo silnice a místní komunikace.“⁵⁹

Prostřednictvím orgánů České republiky k tomu příslušných dochází k odstranění veškerých překážek bránících plynulému provozu na silničních přechodech na vnitřních hranicích. Komunikace, jež protínají státní hranice a v blízkosti stávajících hraničních přechodů dochází k odpovídajícím opatřením spočívajícím mj. v odstranění zátarasů, závor nebo odbavovacích buněk. Dochází také ke změně dopravního značení a odstranění rychlostního omezení - jediným kritériem pro zavedení jakéhokoli omezení rychlosti je zachování bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích.

Vláda České republiky může, bude – li to vyžadovat ochrana veřejného pořádku nebo bezpečnost státu, ve zcela výjimečných případech nařízením

⁵⁷ Zákon č. 216/2002SB., aktuální znění č. 301/2009SB.; Zákon upravující ochranu státních hranic ČR proti jejich nedovolenému překračování a zajištění plnění některých závazků, vyplývajících z mezinárodních úmluv o odstraňování kontrol na společných hranicích (Schengenská dohoda)

⁵⁸ REŽIM NA HRANICÍCH [online]. [cit. 12-7-2013]. Dostupný z WWW: <<https://www.euroskop.cz/8756/sekce/rezim-na-hranicich/>>

⁵⁹ REŽIM NA HRANICÍCH [online]. [cit. 12-7-2013]. Dostupný z WWW: <<https://www.euroskop.cz/8756/sekce/rezim-na-hranicich/>>

vlády stanovit, že po omezenou dobu budou na vnitřních hranicích prováděna opatření k ochraně hranic a to v rozsahu a způsobem odpovídajícím dané situaci. Během této doby, při překračování hranic, musí osoby respektovat pravidla a omezení stanovené státem, který dočasnou ochranu hranic vyhlásil. Vyhlášená opatření se mohou přiblížit režimu na vnějších schengenských hranicích.

3.1.3 ZAJIŠŤOVÁNÍ BEZPEČNOSTI

Zrušením kontrol na pozemních hranicích se sousedními státy dochází k vytvoření nové situace pro zajišťování bezpečnosti a veřejného pořádku, zejména v příhraničních regionech. Policie České republiky ve spolupráci se sousedními státy zavádí do praxe ucelený komplex policejních nástrojů, jež plně nahrazují chybějící kontroly. V příhraničních oblastech se tak o bezpečnost a veřejný pořádek společně starají policisté obou sousedních států - ti jsou k tomu vybaveni specifickými pravomocemi a to včetně možnosti působit v určitých případech na území druhého státu.

Kontrola osob a ostatní opatření policie však nesmí v žádném případě plnit funkci hraničních kontrol a ani nesmí být ekvivalentní takovým kontrolám.

Díky schengenským pravidlům je každému státu poskytnuto právo (do určité míry i povinnost) provádět i nadále policejní opatření za účelem boje s kriminalitou a nelegální migrací v souladu s národní legislativou. Každý stát Schengenu tak může provádět kontrolu osob na svém území. Policejní opatření, zvláště jsou – li prováděna v příhraničních oblastech, musí splňovat následující schengenská pravidla:

- Nemají za cíl ochranu hranic,
- Vycházejí ze všeobecných policejních informací a zkušeností týkajících se možných hrozeb pro veřejnou bezpečnost a mají především za cíl bojovat proti přeshraniční trestné činnosti,
- Jsou plánována a prováděna tak, že se zřetelně odlišují od systematických kontrol osob na vnějších hranicích,
- Provádějí se na základě namátkových kontrol.

„Odchod českých policistů z hraničních přechodů neznamenal oslabení přítomnosti a aktivit policie v příhraničních regionech. Policie zůstala i po vstupu ČR do Schengenu přítomna v příhraničí v plné síle a v nezměněném rozsahu plní standardní policejní úkoly týkající se bezpečnosti a veřejného pořádku. Navíc má k dispozici nové schengenské nástroje přeshraniční policejní spolupráce.“⁶⁰

3.1.4 CO SE SCHENGENEM NEZMĚNILO

Ani po zrušení kontrol na společných hranicích ČR s dalšími schengenskými státy nedochází k zániku řady pravidel, jež platí i v současnosti a která se opírají o české právní předpisy. Mezi nejvýznamnější patří:

- Hraniční kontroly končí, státní hranice zůstávají zachovány – hranice nadále vymezují svrchované území členského státu; je zde vykonávána státní správa a samospráva; platí české právní předpisy; hraniční přechody přestávají plnit svoji funkci
- Vyznačení státních hranic⁶¹ – každý, kdo překročí hranice, by si to měl uvědomit; nadále slouží hraniční znaky a zařízení upozorňující na průběh státní hranice; v souladu s platnými vnitrostátními předpisy zůstávají zachovány povinnosti fyzických i právnických osob související se státní hranicí
- Prokazování totožnosti – pro potřebu prokázání totožnosti zůstává zachována povinnost mít u sebe platný doklad totožnosti; tato povinnost může být stanovena právními předpisy členského státu
- Vnitrostátní omezení – přeshraniční pohyb se nadále řídí také českými právními předpisy; je nutné respektovat

⁶⁰ ZAJIŠŤOVÁNÍ BEZPEČNOSTI [online]. [cit. 20-8-2013]. Dostupný z WWW: <<https://www.euroskop.cz/8758/sekce/zajistovani-bezpecnosti/>>

⁶¹ Zákon č. 312/2001SB. o státních hranicích, aktuální znění č. 312/2001SB.; Zákon upravující výkon státní správy ve věcech státních hranic České republiky

určitá pravidla (např. omezení rychlosti či zákazu vjezdu na vybraných komunikacích; pohyb v národních parcích a národních přírodních rezervacích; přeshraniční převoz zvířat; používání a převážení střelných zbraní)

- Činnost celních orgánů – vstup ČR do Schengenu se činnost Celní správy ČR nijak výrazně nedotkl; v platnosti zůstávají pravidla související s volným pohybem zboží; činnost celníků na mezinárodních letištích zůstává zachována; celní správa se zaměřila na preciznější plnění úkolů v oblasti dohledu a pátrání; posílení dohledu celních orgánů jak v osobní, tak nákladní letecké dopravě; zintenzivnění kontrolní a dohledové činnosti v oblasti vývozu zbraní, chemických látek, radioaktivních materiálů apod.; zvýraznění spolupráce s celními správami sousedních států
- Zachování bezpečnostních kontrol na mezinárodních letištích – obdržení palubního lístku neznamená nutnost absolvování bezpečnostní kontroly před vstupem do vnitřního prostoru letiště;
- Vydávání víz k pobytu nad 90 dnů, tzv. národních dlouhodobých víz
- Vydávání povolení k pobytu
- Pravidla zaměstnávání cizích státních příslušníků v ČR – podmínkou pro vykonávání pracovní činnosti v případě příslušníků třetích zemí je pracovní vízum
- Povinnost hlásit svou přítomnost na území jakéhokoli členského státu

3.2 KLADY A ZÁPORY SPOJENÉ SE VSTUPEM ČR DO SCHENGENU

Stejně jako má každá mince svůj rub a líc i se vstupem ČR do Schengenu jsou spojené určité klady a zápory. Ty se týkají zejména volného pohybu osob – migrace.

Migrací rozumíme přesun jednotlivce či skupin v prostoru. Migrace může mít za důsledek značné ekonomické, kulturní a populační důsledky.⁶²

Vstupem ČR do Schengenu⁶³ došlo k naplnění volného pohybu osob – jednoho ze základních pilířů EU. Ovšem ani svoboda volného pohybu osob nemůže existovat bez odpovědnosti a bezpečnosti daného státu schengenského prostoru. Ode dne vstupu České republiky do schengenského prostoru je možné hranice přecházet bez kontrol a jejich ochrana se přesouvá směrem do vnitrozemí. Česká republika tímto krokem získává přístup k informacím, které doposud neměla a to prostřednictvím schengenského informačního systému.

Schengenská oblast je vnímána jako oblast nejvyšší dosažené důvěry mezi státy – ty si vzájemně věří a společnými silami dosahují určité míry bezpečnosti. Oproti tomu někteří vnímají schengenskou spolupráci jako záminku pro další centralizaci imigrační a azylové politiky, případně jako možnost volného pohybu zločinců a teroristů.

Každý občan vnímá jako klady a zápory vstupu ČR do Schengenu odlišné aspekty a je tedy velmi těžké určit konkrétní a všeobecně užívané příklady.

3.2.1 VYSVĚTLENÍ POJMŮ

- **Migrace** – pojmem migrace rozumíme přesun jednotlivce či skupin v prostoru, který je spolu s porodností a úmrtností klíčovým prvkem v procesu populačního vývoje a dále výrazným způsobem ovlivňuje

⁶² Šišková, T.: „Menšiny a migranti v České republice“ Praha : Portál, 2001, IBSN 8071786489 (brož.)

DRBOHLAV, D. A KOL. *Migrace a (i)migranti v Česku*. Vyd. Slon, 2011. IBSN 978-80-7419-039-1

⁶³ Česká republika vstupuje do Schengenského prostoru 21. prosince 2007

společenské a kulturní změny obyvatel na všech úrovních; v průběhu ekonomického rozvoje se intenzita migrace neustále zvyšuje

- **Migrant** - osoba, která žije mimo zemi svého původu déle než rok
- **Cizinec** – osoba cizí státní příslušnosti, jež pobývá na území České republiky a to na základě udělení dlouhodobého či trvalého pobytu
- **Azylant** – osoba cizí státní příslušnosti, které bylo uděleno povolení pobytu na území dané země z politických důvodů
- **Integrace cizinců** – chápeme ji jako proces postupného začleňování imigrantů do struktur a vazeb společnosti daného domácího obyvatelstva; jde o komplexní jev, který je přirozeným důsledkem migrace, má své politické, právní, ekonomické, sociální, kulturní, psychologické a náboženské aspekty⁶⁴

3.2.2 MIGRACE V ČESKÉ REPUBLICE

Imigrace v České republice a s ní spojená problematika je mnohdy i dnes považována za jev nový, ovšem zkušenosti s přistěhovalectvím proběhly už v minulosti. Již v roce 1921, při sčítání lidu v Československé republice, čítala německá menšina přes 3 miliony německy hovořících obyvatel. K Čechům se v té době hlásilo něco málo přes 6 a půl milionu obyvatel. Z toho vyplývá, že německá menšina byla v té době největší národnostní menšinou v Evropě. Další početnou menšinu na území Čech tvořili Maďaři, následováni Rusíny, Poláky a Židy. Během války dochází k vyhlazování židovského obyvatelstva a poválečným odsunům německého a maďarského obyvatelstva. Ztráta podkarpatského území způsobila, že se Československo stalo téměř homogenním státem. Následující roky zapříčiněné izolací za železnou oponou tento stav ještě více zakonzervovaly. Po rozdělení Československa na dva

⁶⁴ Šišková, T.: „Menšiny a migranti v České republice“ Praha : Portál, 2001, IBSN 8071786489 (brož.)
DRBOHLAV, D. A KOL. *Migrace a (i)migranti v Česku*. Vyd. Slon, 2011. ISBN 978-80-7419-039-1

samostatné státy, ke kterému došlo v roce 1993, dochází k dovršení „homogenizace“ českého obyvatelstva.⁶⁵

Až otevření hranic v roce 1989 začíná situaci měnit. Obyvatelé České republiky získávají možnost svobodně cestovat. Na druhou stranu řada zástupců z jiných zemí začíná cestovat do Česka. Zpočátku byla Česká republika využívána jako země tranzitní, později se stává cílovou zemí přistěhovalců.

3.2.3 FAKTORY A PŘÍČINY MIGRACE

V současné době můžeme převažující příčiny migrace pozorovat zejména v rozdílech týkajících se bohatství jednotlivých světadílů, v síle ekonomik jednotlivých zemí, v úrovni ekonomického rozvoje a také v životní úrovni obyvatel daných zemí. Při sledování migrace není možné brát v potaz pouze jevy, které migraci vyvolávají, ale i faktory, jež migraci umožňují či jí napomáhají. Mezinárodní migrace pojímá množství pozitivních i negativních faktorů a bezesporu představuje jednu z globálních výzev lidstva.

V minulosti se migrace považovala za zdroj lidského pokroku, v moderní době je považována za důsledek globalizace, urbanizace, ekonomických a populačních faktorů, v neposlední řadě i válek, porušování lidských práv, existence chudoby, politické a náboženské perzekuce, národnostních konfliktů, stále se zhoršujícího stavu životního prostředí, s nímž souvisí přírodní a ekologické katastrofy.

Z pohledu historického vývoje migrace ovlivnilo množství procesů a událostí, ke kterým v průběhu dějin docházelo. Důležitou roli sehrálo období kolonizace a objevování nových kontinentů, následované procesem industrializace a dekolonizace. Poválečné ekonomické a politické změny zapříčinily významné impulsy, jež sehrály důležitou roli v oblasti migrace na celém světě.

⁶⁵ Šišková, T.: „Menšiny a migranti v České republice“ Praha : Portál, 2001, IBSN 8071786489 (brož.)

DRBOHLAV, D. A KOL. *Migrace a (i)migranti v Česku*. Vyd. Slon, 2011. ISBN 978-80-7419-039-1

3.2.4 KLADY A ZÁPORY MIGRACE V ČESKÉ REPUBLICE

Mezinárodní migrace, probíhající z ekonomicky méně vyspělé do vyspělejší země, přináší pro migrující osoby a zúčastněné země rozdílné pozitivní i negativní dopady. Některé dopady je možné určitým způsobem zobecnit, ale jejich přímé hodnocení je obtížné. Není k dispozici dostatek spolehlivých dat, existuje složitá komplexní podmíněnost a dynamičnost migračního procesu, což v dílčích aspektech vede k vnitřně protichůdným tendencím. Z těch můžeme jmenovat například nelegální migraci – ta je brána jako obecně škodlivý jev, na druhou stranu právě z ní profitují mnozí podnikatelé.

Vzhledem k rozdílným typům migrace a jejich odlišným dopadům je velmi těžké tuto problematiku jakýmkoli způsobem zevšeobecnovat.

3.2.5 IMIGRACE V ČESKÉ REPUBLICE Z EKONOMICKÉHO HLEDISKA

Většina odborníků se shoduje, že legální migrace je v celkovém součtu pro a proti pro imigrační zemi spíše přínosem. Jaký vliv má ale na ekonomiku dané země? V imigrační zemi dochází ve většině případů k zisku mladé, aktivní a mnohdy kvalifikované pracovní síly. Jako výhoda bývá zmiňován fakt, že na její vyškolení a odborný růst nemusela vynaložit žádné prostředky. Tato imigrační pracovní síla se ve vyspělých zemích úspěšně začlení do společnosti a tím zaplní mezery na trhu práce. Mezery na trhu vznikají hlavně v oblastech, kde je pracovní místo málo atraktivní, špatně placené nebo o něž není v majoritní společnosti zájem. Nespornou výhodou imigrantů můžeme spatřovat i přínosu nových přístupů a myšlení, které následně obohacují zaběhlé postupy. Nesmíme opomenout skutečnost, že existují i skupiny nevzdělaných, sociálně a ekonomicky slabých cizinců, kteří pracují pouze příležitostně či vůbec a žijí ze sociálních dávek.

V nevýhodu se intenzivní imigrace může proměnit ve chvíli, kdy hrozí nebezpečí nadměrného upřednostňování přístupů náročných na „levnou“ pracovní sílu. Když se navíc spojí s potlačováním investic do kapitálově

náročných projektů, v budoucnu může vést až k celkovému zaostávání ekonomiky.

Hlavním problémem je nelegální pracovní imigrace. Jejím prostřednictvím stát ztrácí na daních a pojištění a vzniká komplikace v podobě podkopávání právního systému, na němž je demokratické zřízení České republiky založeno. Z objektivního hlediska nelegální imigrací ztrácí ekonomicky i samotný imigrant, neboť je diskriminovaný a to například tím, že je mu vyplácena velmi nízká mzda. Na druhou stranu relativně získává, ve většině případů si totiž často vydělá několikanásobně vyšší mzdu než ve zdrojové zemi. Za dané situace ovšem ztrácí všichni ekonomicky aktivní v majoritní společnosti, chovající se mravně a dle zákona. Největší užitek přináší nelegální imigranti domácím podnikatelům, jež migranty zaměstnávají a „zprostředkovatelům“, kteří tyto aktivity organizují.

I přes celkově negativní dopad nelegálně zaměstnaných imigrantů je patrné, že česká ekonomika imigranty absorbovala a jejich prostřednictvím dotuje některé sektory naší ekonomiky, jako je například stavebnictví, které obtížně plní domácí českou pracovní silou.⁶⁶

3.2.6 IMIGRANTI A JEJICH VLIV NA PRACOVNÍ POPTÁVKU A NABÍDKU V ČESKÉ REPUBLICCE

V ideálním prostředí můžeme vztah migrace a pracovních míst považovat za relativně jednoduchý. Migranti u nás vytváří nová pracovní místa. Zastávají práci, kterou již domácí obyvatelé dělat nechtějí, nebo činnosti vyplývající z většího počtu obyvatel. Vzhledem k tomu, že dnešní ekonomiky nefungují zcela ideálně, jsou jednotlivá pracovní místa vázána na nejrůznější formy zdanění, pojištění a sociální systém. Vzniklá deformace podporuje dojem fixního počtu pracovních míst a z toho vyplývá, že narůstající počet zájemců nutně zhoršuje situaci domácích. Ve skutečnosti tomu tak není, ale myslí si to velká spousta obyvatel České republiky.

⁶⁶ DRBOHLAV, D. A KOL. *Migrace a (i)migranti v Česku*. Vyd. Slon, 2011. ISBN 978-80-7419-039-1

Nejen v České republice vytváří pracovní migrace významnou část migračních toků. Většinová a tedy rozhodující část příchozích cizinců má zájem v dané zemi pracovat. Bohužel pro ně však právní předpisy většiny zemí upřednostňují na trhu práce domácí pracovní sílu. Pokud si imigranti podají žádost o pracovní povolení, jejich žádosti bývá vyhověno až ve chvíli, kdy dané pracovní místo nemohlo být obsazeno občanem země, případně cizincem s trvalým pobytem na daném území. Toto opatření má za úkol zamezit zahraniční pracovní síle v „přebírání“ volných pracovních míst domácímu obyvatelstvu a odvracet tak vznik sociálního napětí.⁶⁷

Paradox zaměstnanosti, takto je odborníky označován jev, který je možné pozorovat nejen v České republice, ale i v jiných vyspělých zemích. Tento paradox se projevuje v době poměrně vysoké nezaměstnanosti, kdy v některých zaměstnaneckých sektorech existuje rostoucí počet volných pracovních míst. Existující místa není možné obsadit domácími pracovníky z důvodu nevyhovující kvalifikace nebo nedostatečné mobility. Zkušenosti zahraničí nám dokazují, že příchodem jednoho kvalifikovaného pracovníka se jako vedlejší aspekt vytváří zhruba další dvě pracovní místa, jež mohou být obsazena českými pracovníky.

Odborníci vedou dlouhodobě diskuze nad tím, jakým způsobem imigranti ovlivňují domácí mzdy. Obecně se shodují na tom, že cizinci na trhu práce hladinu mezd snižují. Zpravidla totiž zastávají nekvalifikovanou práci za mzdu, která je pro domácí pracovníky nepřijatelná. Domácí pracovníci pak dávají přednost sociálním dávkám, které jsou jen o něco málo nižší. Pro zaměstnavatele je však práce cizinců v konečném důsledku přínosem, jelikož jim snižuje jejich náklady. Tím se zvýší jejich konkurenceschopnost na trhu, která konečnému odběrateli zajišťuje výhodnější cenu. Počet kvalifikovaných pracovních sil, které zastávají prestižní zaměstnání, je ve srovnání s předchozí

⁶⁷ Čerkasová, I.: „Migranti v ČR aneb cizinci neberou práci domácím“, Praha, MVČR, 2006
DRBOHLAV, D. A KOL. *Migrace a (i)migranti v Česku*. Vyd. Slon, 2011. ISBN 978-80-7419-039-1

skupinou v České republice mnohem menší, tudíž můžeme jejich vliv na mzdy téměř pominout.⁶⁸

⁶⁸ Zaměstnávání cizinců [online]. [cit. 12-2-2015]. Dostupný z WWW: <
<http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d3856v5212-zamestnavani-cizincu/>>
TOMÁŠEK, M. *Vstup do Schengenu z pohledu právníka*. In *Vstup do Schengenu: Výhody a nevýhody (Sborník textů)*. 1. vyd. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2008. ISBN 978-80-86547-96-1

4 ZHODNOCENÍ A NÁVRHY VARIANT

Asi největší problém týkající se nevýhod vstupu České republiky do Schengenského prostoru je širokou veřejností spatřován v přílivu pracovních sil do ČR.⁶⁹

Dle názorů laické veřejnosti zahraniční pracovní síla ubírá práci domácímu obyvatelstvu, ale není tomu tak. Cizincům jsou nabídnuta ta pracovní místa, o která nemají občané České republiky, zejména nezaměstnaní, zájem. Rovněž procedura, kterou musí zaměstnavatelé při zaměstnání cizince podstoupit, je administrativně velmi náročná a také podléhá správnímu poplatku. Je tudíž jasné, že takové řešení je pro zaměstnavatele složité a raději zaměstnají ty osoby, které nepotřebují povolení k zaměstnání. Pravdou není ani to, že cizinci vytěsňují z trhu práce nezaměstnané občany. Většina z nezaměstnaných, i v případě dlouhodobé nezaměstnanosti, není svolná přijímat nepřiliš atraktivní pracovní místa. Argumentují pak například tím, že nabízená mzda je příliš nízká, za práci musí dojíždět, případně bydlet mimo domov a výdělek získaný za takových podmínek nepřevyší sociální dávky. A co cizinci pracující načerno? Ano, i takoví se u nás vyskytují. Ovšem při srovnání s domácí silou pracující načerno je jich daleko méně.⁷⁰ Hlavním důvodem je přísnější kontrola podléhající jejich zaměstnávání.⁷¹

Z mého pohledu tedy není možné tvrdit, že největším problémem spojeným s vstupem ČR do Schengenu je příliv zahraničních pracovních sil. Je to spíše nedostatečná informovanost laického obyvatelstva ohledně této problematiky.

⁶⁹ ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9

⁷⁰ Práce načerno? Lepší než být na dlažbě. [online]. [cit. 12-2-2015]. Dostupný z WWW: <http://finance.idnes.cz/prace-nacerno-v-cesku-053-/podnikani.aspx?c=A120906_1825527_podnikani_zuk>

⁷¹ MPSV: Zvýší se ochrana pracovníků. Za nelegální zaměstnávání a diskriminaci v práci budou přísnější tresty. [online]. [cit. 12-2-2015]. Dostupný z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/18575>>

5 ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo analyzovat a následně zhodnotit fungování Schengenského prostoru a s tím spojených výhod a rizik pro Českou republiku.

Je důležité si uvědomit, že se vstupem do Schengenského prostoru nám vznikl nespočet výhod z tohoto kroku plynoucích, ale nesmíme zapomínat ani na rizika s tímto krokem spojená. Ani po zrušení kontrol na společných hranicích ČR s dalšími schengenskými státy nedochází k zániku řady pravidel, jež platí i v současnosti a opírají se české právní předpisy. Skončily kontroly na hranicích, ale státní hranice zůstaly nadále zachovány, vymezují svrchované území členského státu a je zde zachován výkon státní správy a samosprávy s platnými českými právními předpisy. Každý, kdo hranice překročí, by si to měl uvědomit. V rámci hraničních kontrol odpadla i povinnost prokazování totožnosti, nesmíme ale zapomínat na to, že povinnost mít u sebe platný doklad totožnosti zůstává.⁷² S otevřením hranic členským státům Schengenského prostoru přichází i nárůst migrace⁷³ příslušníků jednotlivých států. Je potřeba si uvědomit, že již od devadesátých let minulého století počet cizinců v České republice neustále narůstá. Důsledkem tohoto jevu se ČR postupně mění ze země tranzitní na zemi cílovou. Není tedy překvapením, že se migrace v současném moderním světě stala běžným jevem a to především prostřednictvím všeobecné globalizace a urbanizace celého světa. Bohužel Českou republiku nemůžeme v porovnání s ostatními evropskými zeměmi označovat jako zemi s dlouhodobější migrační zkušeností či s dlouhodobě prováděnou

⁷² ZAJIŠŤOVÁNÍ BEZPEČNOSTI [online]. [cit. 20-8-2013]. Dostupný z WWW: <
<https://www.euroskop.cz/8758/sekce/zajistovani-bezpecnosti/>>

Zákon č. 312/2001SB. o státních hranicích, aktuální znění č. 312/2001SB.; Zákon upravující výkon státní správy ve věcech státních hranic České republiky

⁷³ DRBOHLAV, D. A KOL. *Migrace a (i)migranti v Česku*. Vyd. Slon, 2011. ISBN 978-80-7419-039-1

integrační politikou. Naše společnost sice oplývá určitou zkušeností s životem v multikulturním prostoru, to ale nebrání tomu, že současná migrace ji často překvapuje dosud neznámými otázkami. Ze strany občanů České republiky panují obavy zejména z hlediska zahraničních pracovních sil.⁷⁴ Jejich obavy jsou ale ve většině případů zkreslené a konkrétními fakty nepodložené, neboť zahraniční pracovní síle může být nabídnuto pracovní místo až ve chvíli, kdy o něj domácí pracovní síla neprojeví zájem. Navíc migranti u nás vytvářejí nová pracovní místa a jsou ochotni zastat i tu práci, o kterou domácí obyvatelé nemají zájem, nechtějí ji dělat. Zkresleným názorům napomáhá ne zcela ideálně fungující ekonomika, díky které vznikají určité deformace podporující dojem fixního počtu pracovních míst, z čehož následně vyplývá, že narůstající počet zájemců zhoršuje situaci domácích. Ve skutečnosti tomu ale tak není.

Daleko závažnějším problémem je dle mého názoru fakt, že nedochází ke správnému šíření informací týkajících se nejen migrace, ale i integrace cizinců jako takové. Přitom plně integrovaný jedinec je pro společnost určitě přínosem. Integrace cizinců ale záleží především na integrační politice státu a v neposlední řadě na cizincích samotných a ochotě české společnosti imigranty přijímat.

⁷⁴ Čerkasová, I.: „Migranti v ČR aneb cizinci neberou práci domácím“, Praha, MVČR, 2006

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

MONOGRAFIE

- APAP, J. *Freedom of Movement of Persons. A practitioner's handbook.* Hague: Kluwer Law International, 2002. ISBN 90-411-1768-7
- CIHELKOVÁ, E. *Evropská integrace – Evropská unie.* Praha: Oeconomica, 2004. ISBN 80-245-0854-0
- ČERNOCH, P. *Cesta do EU: východní rozšíření Evropské unie a Česká republika v období 1990 – 2004.* Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-40-8
- DRBOHLAV, D. A KOL. *Migrace a (i)migranti v Česku.* Vyd. Slon, 2011. ISBN 978-80-7419-039-1
- DRULÁKOVÁ, R. *Vnitřní bezpečnost Evropské unie. Prostor svobody, bezpečnosti a práva.* Praha: Oeconomica, 2005. ISBN 80-2450-877-X
- FIALA, P.; PITROVÁ, M. *Rozšiřování ES/EU.* 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-2103-041-0
- HAD, M.; PIKNA, B. *Druhý a třetí pilíř Evropské unie.* 1. vydání. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky v edičním oddělení Ústavu mezinárodních vztahů, 2001. ISBN 80-86345-06-8
- HAD, M.; STACH, S.; URBAN, L. *Česká republika: členství, přínosy, výzvy.* Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-611-3
- HORÁKOVÁ, M. *Srovnávací analýza migračních politik. Vstupní analýza.* Praha: VÚPSV, 2000.
- KALIBOVÁ, K. *Úvod do demografie.* 1. vydání. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-428-4
- KUČERA, M.; FIALOVÁ, L. *Demografické chování obyvatelstva České republiky během přeměny společnosti po roce 1989.* 1. vydání. Praha: AV ČR. Sociologický ústav, 1996. ISBN 80-85950-07-3
- OUTLÁ, V. A KOL. *Právo Evropské unie.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2006. ISBN 80-86-898-97-0

- OUTLÁ, V.; HAMERNÍK, P.; BAMBAS, J. *Judikatura Evropského soudního dvora*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-49-0
- PIKNA, B. *Schengen: právní a funkční aspekty*. Právník. 2005. ISSN 0231-6625
- PIKNA, B. *Vnitřní bezpečnost a vnější pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce)*. 4. doprac. vyd. Praha: Linde, 2002. ISBN 978-80-7201-686-0
- PITROVÁ, M.; FIALA, P. *Evropská unie*. Brno: CDK Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. ISBN 80-7325-015-2
- PLECHANOVÁ, B. *Evropská unie na počátku 21. Století: reformní procesy a institucionální změna*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1154-6
- SEHNÁLEK, D. *Vybraná judikatura Evropského soudního dvora ke studiu práva Evropské unie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4254-4
- STEHLÍK, V. *Právo Evropské unie v dokumentech*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-1949-7
- SVOBODA, P. *Úvod do evropského práva*. 2. přeprac. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-717-9621-3
- ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9
- TICHÝ, L. a kol. *Evropské právo*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-430-9
- TOMÁŠEK, M. *Vstup do Schengenu z pohledu právníka*. In *Vstup do Schengenu: Výhody a nevýhody (Sborník textů)*. 1. vyd. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2008. ISBN 978-80-86547-96-1
- ZLÝ, B. *Evropská unie*. Opava: Slezská univerzita, 1996. ISBN 80-7248-264-5

ČLÁNKY ZE SERIÁLOVÉ PUBLIKACE

- FONTAINE, PASCAL. *Evropa ve 12 lekcích*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky evropských společenství, 2003. ISBN 92-894-6790-8

ZÁKONNÉ NORMY, INTERNÍ PŘEDPISY

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu)

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech, ve znění pozdějších předpisů

Smlouva o založení Evropského společenství, ve znění pozdějších revizí

Smlouva o fungování Evropské unie, ve znění pozdějších revizí

Schengenská dohoda

Schengenská prováděcí úmluva

Směrnice 2004/38/ES o právu občanů a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, která novelizuje nařízení č.

1612/68 a ruší směrnice 64/221/, 68/360, 72/194, 73/148, 75/34, 75/35, 90/365 a 93/96

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

www.wikipedie.cz

www.euroskop.cz

www.europa.eu

www.mvcr.cz

www.globalpolitics.cz

www.presseurop.eu

www.celnisprava.cz

www.cizinci.cz

www.mpsv.cz

www.czso.cz

www.polac.cz

www.epravo.cz

www.migraceonline.cz

www.demografie.info

www.zemepis.com

Amsterodamská smlouva. *Sagit* [online]. Aktualizováno 11.10.2011 [cit. 15-10-2011]. Dostupné z: <http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?sn=y&hledany=amsterodamsk%E1+smlouva&cd=156&typ=r&levelid=eu_010.htm>.

Boloňský proces: Vytváření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání. *Bologna Process* [online]. [cit. 19-11-2011]. Dostupné z: <<http://www.bologna.msmt.cz/>>.

Česká republika se stala součástí schengenského prostoru. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 23-11-2011]. Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/clanek/eu-schengen-ceska-republika-se-stala-soucasti-schengenskeho-prostoru.aspx>>.

Dohoda o Evropském hospodářském prostoru. *Euroskop* [online]. [cit. 28-10-2011]. Dostupné z: <<http://www.euroskop.cz/202/sekce/dohoda-o-evropskem-hospodarskem-prostoru/>>.

Ekonomika: Terciární sektor. *Wikipedia* [online]. Aktualizováno 25.10.2009 [cit. 28-10-2011]. Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Ekonomika>>.

EU od A do Z: Úřední jazyky EU. *Euroskop* [online]. [cit. 17-11-2011]. Dostupné z: <<http://www.euroskop.cz/291/sekce/t-u/>>.

Historie vstupu ČR do EU. *Evropská komise: Evropská unie v České republice* [online]. Aktualizováno 19.07.2008 [cit. 25-11-2011]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/cr_eu/index_cs.htm>.

Jednotný vnitřní trh: Volný pohyb osob. *BusinessInfo* [online]. Vytvořeno 12.11.2003 [cit. 19-11-2011]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/jednotny-vnitri-trh-volny-pohyb-osob/1000521/10927/>>.

Lisabonská smlouva: Smlouva pro Evropu 21. století. *Europa* [online]. [cit. 08-11-2011]. Dostupné z: <http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_cs.htm>.

Počet obyvatel EU vzroste na půl miliardy lidí. *Euroskop* [online]. Vydáno 15.12.2008 [cit. 03-12-2011]. Dostupné z: <<http://www.euractiv.cz/evropa-dnes0/clanek/eurostat-poet-obyvatel-eu-rose>>.

Pracujeme v Evropě: Veřejná funkce. *Europa* [online]. Aktualizováno v červnu 2007 [cit. 23-11-2011]. Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/youreurope/nav/cs/citizens/working/public-employment/index.html#>>.

Prostor svobody, bezpečnosti a práva: Přistěhovalectví a práva státních příslušníků třetích zemí. *EurLex* [online]. Aktualizováno 04.11.2009 [cit. 08-11-2011]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/legis/20091101/chap191040.htm>>.

Přechodné období pro volný pohyb pracovníků. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Aktualizováno 04.05.2009 [cit. 27-11-2011]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/1282>>.

Salač, J., Doležil, T. Evropský soudní dvůr dotváří svobodu usazování (podnikání) obchodních společností - k rozsudku Inspire Art. *iPrávník* [online]. Vytvořeno 05.05.2004 [cit. 19-12-2011]. Dostupné z: <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/pravo-evropske-a-mezinarodni/art_3740/evropsky-soudni-dvur-dotvari-svobodu-usazovani-podnikani-obchodnich-spolecnosti-k-rozsudku-inspire-art.aspx>.

Sekce Volný pohyb pracovních sil: Co je přechodné období (2+3+2)? *Integrace* [online]. [cit. 23-11-2011]. Dostupné z: <http://www.integrace.cz/integrace/volny_pohyb.asp>.

Schengen 2009. *Euroskop* [online]. [cit. 18-12-2011]. Dostupné z: <<http://www.euroskop.cz/742/sekce/aktualni-stav/>>.

Schengen aktuálně - archiv. *Euroskop* [online]. Vytvořeno 16.05.2008 [cit. 20-12-2011]. Dostupné z: <<http://www.euroskop.cz/173/1030/clanek/16-5-2008---rakousko-v-obdobi-2-6--1-7-2008-znovu-zavadi-kontroly-na-svych-hranicich/>>.

Schengen: Způsob zajištění bezpečnosti v prostoru bez hranic. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. [cit. 24-11-2011]. Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/clanek/zpusob-zajisteni-bezpecnosti-v-prostoru-bez-hranic.aspx>>.

Schengenské hodnocení. *Ministerstvo vnitra České republiky: Odbor azylové a migrační politiky* [online]. Vytvořeno 04.11.2009 [cit. 18-12-2011]. Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/clanek/schengenske-hodnoceni.aspx>>.

Suchomel, P. Češi se neradi stěhují za prací. *Institute for Social and Economic Analyses* [online]. Vytvořeno 18.04.2006 [cit. 26-11-2011]. Dostupné z: <[http://isea-cz.dnh.cz/Aktuality/Posledn%C3%AD%C4%8D1%C3%A1nkyakoment](http://isea.cz.dnh.cz/Aktuality/Posledn%C3%AD%C4%8D1%C3%A1nkyakoment)>.

%C3%A1%C5%99e/tabid/64/articleType/ArticleView/articleId/113/ei-se-neradi-sthuj-za-prac.aspx>.

Volný pohyb osob: Přejíždění omezení pro volný pohyb pracovníků. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Aktualizováno 04.05.2009 [cit. 09-11-2011]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/1282>>.

Volný pohyb služeb: Otevírání trhů služeb na vnitřním trhu EU. *Euroskop* [online]. [cit. 18-12-2011]. Dostupné z <<http://www.euroskop.cz/8735/sekce/volny-pohyb-sluzeb/>>.

Žijeme v Evropě: Omezení svobody pohybu a pobytu. *Evropa* [online]. Aktualizováno v říjnu 2007 [cit. 17-12-2011]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/youreurope/nav/cs/citizens/living/restrictions-and-limitations/public-health/index_cs.html#_ftn1>.

Život a práce v zahraničí: Právo pobytu. *Evropská komise: Zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti* [online]. [cit. 13-12-2011]. Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=460&langId=cs>>.

Život a práce v zahraničí: Rodinní příslušníci. *Evropská komise: Zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti* [online]. Aktualizováno 06.11.2009 [cit. 06-12-2011]. Dostupné z: <<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=463&langId=cs>>.

Zaměstnávání cizinců [online]. [cit. 12-2-2015]. Dostupný z WWW: <<http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d3856v5212-zamestnavani-cizincu/>>

Práce načerno? Lepší než být na dlažbě. [online]. [cit. 12-2-2015]. Dostupný z WWW: <http://finance.idnes.cz/prace-nacerno-v-cesku-053-/podnikani.aspx?c=A120906_1825527_podnikani_zuk>

MPSV: Zvýší se ochrana pracovníků. Za nelegální zaměstnávání a diskriminaci v práci budou přísnější tresty. [online]. [cit. 12-2-2015]. Dostupný z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/18575>>

7 SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA A - SCHENGEN V DATECH

- 1985 – podpis Schengenské dohody
- 1990 – podpis Schengenské prováděcí úmluvy (SPÚ)
- 1990 – Itálie přistupuje k SPÚ
- 1991 – Španělsko a Portugalsko přistupují k SPÚ
- 1992 – Řecko přistupuje k SPÚ
- 1995 – Nabytí účinnosti SPÚ a zrušení kontrol na vnitřních hranicích na území 7 států
- 1995 – Rakousko přistupuje k SPÚ
- 1996 – Dánsko, Finsko a Švédsko přistupují k SPÚ
- 1999 – Amsterdamská smlouva nabývá účinnosti a začleňuje schengenskou spolupráci do rámce EU
- 1999 – Norsko s Islandem podepisují žádost o účast na schengenské spolupráci
- 2004 – rozšíření EU o 10 nových členských států
- 2004 – Švýcarsko podepisuje bilaterální dohody předpokládající mj. účast na schengenské spolupráci

PŘÍLOHA B: HISTORIE VSTUPU STÁTŮ DO SCHENGENSKÉHO PROSTORU

- 1985 – Belgie, Francie, Lucembursko, Německo a Nizozemsko
- 1990 – Itálie
- 1992 – Portugalsko, Španělsko, Řecko
- 1995 – Rakousko
- 1996 – Dánsko, Finsko, Island, Norsko a Švédsko
- 1999 – Spojené Království
- 2000 – Irsko
- 2004 – Česká republika, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko, Kypr a Švýcarsko
- 2007 – Bulharsko, Rumunsko

- 2008 – Lichtenštejnsko

PŘÍLOHA C: ÚZEMÍ SCHENGENSKÉHO PROSTORU

Do území států EU, jež zahrnuje Schengenský prostor, patří:

- Belgie
- Česká republika
- Dánsko
- Estonsko
- Finsko
- Francie
- Itálie
- Litva
- Lotyšsko
- Lucembursko
- Maďarsko
- Malta
- Německo
- Nizozemsko
- Polsko
- Portugalsko
- Rakousko
- Řecko
- Slovensko
- Slovinsko
- Španělsko
- Švédsko

Do území mimo EU spadají:

- Island
- Norsko
- Švýcarsko
- Lichtenštejnsko

PŘÍLOHA D: ČESKÁ REPUBLIKA E EU V DATECH

- 1998 – navázání diplomatických styků mezi ČSSR a EU
- 1990 – program PHARE byl rozšířen o ČSSR
- květen 1990 – v Bruselu byla podepsána Dohoda o obchodu, obchodní a hospodářské spolupráci mezi ČSFR a EHS a EUROATOM
- leden 1993 – EU diplomaticky uznává nezávislou ČR
- březen 1993 – otevření Delegace Evropské komise v Praze
- říjen 1993 – Dohoda o přidružení ČR k Evropským společenstvím
- únor 1995 – vstoupila v platnost Evropská dohoda zakládající přidružení mezi ČR a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy
- 1995 – ČR obdržela dokument Evropské komise – Bílou knihu – příprava přidružených zemí střední a východní Evropy a začlenění do vnitřního trhu Unie
- leden 1996 – Česká republika předložila oficiální žádost o členství v Evropské unii
- 1997 – ČR byla zařazena mezi šest kandidátských států na vstup do EU
- prosinec 1997 – EU na svém summitu v Lucembursku rozhodla, že odstartuje 30. března 1998 "vstupní proces" s 11 kandidáty; se šesti z nich, včetně ČR, povede od dubna 1998 již vstupní rozhovory, ostatní se budou připravovat
- leden 1998 – do čela českého vyjednávacího týmu byl jmenován náměstek ministra zahraničních věcí Pavel Telička
- březen 1998 – vláda projednala poziční dokumenty jednotlivých resortů, které zaujaly zásadní postoj

k přípravě na vstup – zaměřeno na harmonizaci práva s právem ES, vytvoření odpovídajících institucí a zajištění vynutitelnosti přijatých pravidel

- březen 1998 – oficiálně zahájeny vstupní rozhovory Evropské komise s první vlnou uchazečů o členství v EU na dvoustranné bázi
- duben 1998 – vláda projednala a předala Evropské komisi Národní program přípravy ČR na členství v EU zpracovaný jednotlivými resorty, který zachycuje hlavní úkoly vyplývající z přijetí *acquis communautaire* EU, tzv. screening
- duben 1998 – zahájen tzv. Screening domácí legislativy – porovnání s legislativou EU/ES
- září 1998 – předány orgánům EU poziční dokumenty týkající se kapitol: Věda a výzkum, Telekomunikace a informační technologie, Školství, Odborné vzdělávání, Mládež, Kultura a audiovizie, Průmyslová politika, Malé a střední podniky, Společná zahraniční a bezpečnostní politika
- říjen 1998 – proběhlo první kolo jednání mezi Českou republikou a Evropskou unií o podmínkách vstupu ČR do EU
- listopad 1998 – zveřejněna pravidelná zpráva Evropské komise o ČR za rok 1998: Pokrok v předvstupním procesu
- prosinec 1998 – orgánům EU předány poziční dokumenty ke kapitolám: Volný pohyb zboží, Vnější vztahy, Celní unie, Soutěžní politika, Ochrana spotřebitele
- květen 1999 – předány poziční dokumenty ke kapitolám: Sociální politika a zaměstnanost, Hospodářská a měnová unie, Dopravní politika
- červenec 1999 – předány poziční dokumenty: Energetika, Životní prostředí, Volný pohyb služeb

- červenec 1999 – předány poziční dokumenty ke kapitolám: Volný pohyb kapitálu, Daně
- říjen 1999 – pravidelná zpráva Evropské komise o ČR za rok 1999
- únor 2000 – od podzimní hodnotící zprávy EK se příprava ČR na členství v EU výrazně zlepšila, i když je třeba ještě mnoho úsilí
- červenec 2000 – ministři zahraničí zemí EU uložili Evropské komisi, aby poskytla zprávu ohledně jaderné elektrárny Temelín
- září 2000 – zahraniční výbor EP schválil návrh rezoluce o přistoupení ČR k EU
- říjen 2000 – EU schválila první tři projekty infrastruktur v ČR, které budou spolufinancovány z programu ISPA
- listopad 2000 – pravidelná zpráva Evropské komise o ČR za rok 2000, EK zveřejnila hodnotící zprávy o kandidátech a zprávu souhrnnou, v níž se ČR podle ekonomických kritérií umístila se Slovinskem až na třetím místě, největší kritika byla za nedostatečnou reformu soudnictví a státní správy
- listopad 2000 – Summit EU v Nice – institucionální reforma pro rozšíření EU – ČR bude mít po svém vstupu do EU v Radě 12 rozhodovacích hlasů
- prosinec 2000 – dohoda o programu ISPA
- únor 2001 – podepsána dohoda o financování programu SAPARD v hodnotě 154 milionů eur
- duben 2001 – dvoudenní a zároveň historicky první návštěva ČR předsedy EK
- duben 2001 – poprvé v historii EU byli na pravidelné měsíční zasedání Rady ministrů Ecofin pozváni i příslušní ministři ze všech kandidátských zemí

- duben 2001 – ministři zahraničí členských zemí EU poprvé debatovali se svými protějšky z kandidátských zemí o budoucnosti EU
- červen 2001 – ČR uzavřela za švédského předsednictví celkem šest kapitol
- červenec 2001 – Evropská komise zaslala předsedům vlád ČR a Rakousku zprávu o bezpečnosti jaderné elektrárny Temelín, které shrnuje půlroční třístranné jednání na toto téma
- říjen 2001 – ČR uzavřela kapitoly Finanční kontrola a Volný pohyb osob, přistoupila na požadavek EU na omezení volného pohybu osob v délce 7 let
- listopad 2001 – Evropská komise zveřejnila pravidelnou zprávu za rok 2001
- listopad 2001 – ministr financí Jiří Rusnok podepsal smlouvu o úvěru 170 milionů euro od Evropské investiční banky na stavbu a modernizaci dálniční sítě v ČR
- listopad 2001 – ČR uzavřela kapitolu Daně, byla dohodnuta související přechodná období
- listopad 2001 – premiéři ČR a Rakouska se dohodli, že závazky z právě dosažené dohody o Temelínu se budou snažit zakotvit do protokolu ke smlouvě o přistoupení ČR k EU – nutný souhlas zbývajících 14 členských zemí
- prosinec 2001 – Summit Evropské rady v Laekenu, Laekenská deklarace – mj. ustavení Konvetu EU – společného shromáždění členských a kandidátských zemí, které se zabývá budoucím fungováním EU
- duben 2002 – ČR uzavřela kapitolu Regionální politika a koordinace strukturálních instrumentů
- červen 2002 – Summit Evropské rady v Seville, Summitu se účastnili premiéři a ministři zahraničí kandidátských zemí

- říjen 2002 – ČR uzavřela kapitolu Soutěžní politika
- prosinec 2002 – ČR vyjednala možné čisté příjmy z EU pro léta 2004 až 2006 ve výši 782 milionů eur
- únor 2003 – Poslanecká sněmovna se připojila k Senátu a schválila zákon o volbách do Evropského parlamentu
- duben 2003 – podpis Smlouvy o přistoupení České republiky k Evropské unii
- červen 2003 – referendum o vstupu ČR do EU
- červenec 2003 – Evropské konvent oficiálně ukončil svoji činnost, výsledný dokument "Návrh Smlouvy zakládající ústavu pro Evropu" byl předsedou konventu předán představitelům italského předsednictví v Římě
- listopad 2003 – ČR uložila u italské vlády ratifikační listiny ke Smlouvě o přistoupení deseti nových zemí k EU
- listopad 2003 – zveřejněna závěrečná zpráva – Monitorovací zpráva pro Českou republiku o přípravě na členství v EU
- květen 2004 – ČR se spolu s dalšími devíti stává členskou zemí EU, Unie se tak rozrostla na 25 států Evropy
- červen 2004 – v zemích EU probíhají volby do Evropského parlamentu
- červen 2004 – v ČR se konají první volby do Evropského parlamentu
- červen 2004 – zasedání Evropské rady v Bruselu, ukončení Mezivládní konference, dosažení dohody o návrhu Smlouvy o založení Ústavy pro Evropu
- červenec 2004 – zahajovací schůze nově zvoleného Evropského parlamentu, potvrzení nového předsedy Evropské komise
- Listopad 2004 – Evropský parlament schválil novou Evropskou komisi

- květen, červen 2005 – referendem odmítnut text Smlouvy o Ústavě pro Evropu
- červen 2005 – Bruselský summit EU se rozhodl prodloužit proces ratifikace euroústavy
- listopad 2005 – slavnostně otevřeno Eurocentrum Úřadu vlády ČR v Praze

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Bc. Denisa Müllerová

Obor: Hospodářství a správa EU

Forma studia: kombinované

Název práce: Schengenský prostor a jeho klady a zápory pro Českou republiku v rámci migrace

Rok: 2015

Počet stran textu bez příloh:64

Celkový počet stran příloh:8

Počet titulů českých použitých zdrojů:23

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů:1

Počet internetových zdrojů:45

Počet ostatních zdrojů:10

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jakub Rákosník, Ph. D.